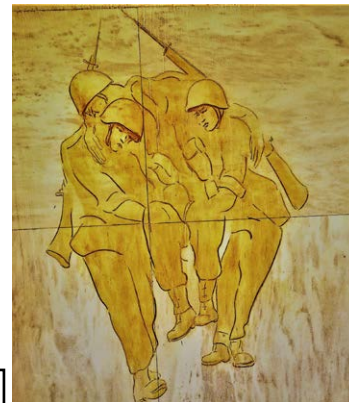

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1943 ΚΕΜΠ. ΑΘ

Τα σαρακατσάνικα Χαιρετήματα

"Σαρακατσάνικα χαιρετήματα", στα δεκαεφτά,
στα δεκοχτώ, χύρα τα εικοσιένα....

21ο Έτος ΑΡ. ΦΥΛ. 87
ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ -
ΣΕΠ 2021

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ "ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ", Ζήνωνος 30 - 3ος Όροφος, 104 37, ΑΘΗΝΑ, τηλ.: 210 5240777, φαξ: 210 5240109

«Σαρακατσάνικα Χαιρετήματα», ενηλικίωση

Μπαίνουμε στη δεύτερη εικοσαετία της έκδοσης της εφημερίδας που διαβάζετε. Παλαιότερα, το 21^ο έτος της ηλικίας ήταν σημαδιακό στην πορεία της ζωής των ανθρώπων. Οι άνδρες, σε αυτή την ηλικία πήγαιναν στον στρατό, οι γυναίκες είχαν έτοιμη την προίκα τους, για πολλά χρόνια ήταν η νόμιμη ηλικία γάμου και η ηλικία που έδινε στους πολίτες το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθε. Υποτίθεται ότι ωριμάζεις σε αυτή την ηλικία και αποχτούσες την απαραίτητη εμπειρία για να αντιμετωπίσεις τη ζωή. Με την εμπειρία 20 ετών, διατυπώνουμε κι εμείς με συντομία, δημόσια, κάποιες σκέψεις για τη μέχρι τώρα πορεία και το μέλλον της εφημερίδας μας.

Χωρίς πολλές περιστροφές, σας διαβεβαιώνουμε ότι όσο στηρίζετε οικονομικά την εφημερίδα, όπως το κάνατε τον καιρό της πανδημίας, η εφημερίδα θα κυκλοφορεί. Λίγα παρόμοια έντυπα έζησαν τόσο πολύ. Αν έχει η Αδελφότητα των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου ένα λόγο ύπαρξης, είναι η έκδοση αυτής της εφημερίδας. Έχει πολλά ακόμα η εφημερίδα να προσφέρει.

Διαβάστε τα κείμενα του σημερινού φύλλου που τη στολίζουν και θα συμφωνήστε μαζί μας. Τις τεκμηριωμένες επιστημονικές γλωσσολογικές απόψεις των Θ. Γόγολου και Γ. Καπρινιώτη, δεν θα τις βρείτε πουθενά. Ο σεβασμός για τα θεία που είχαν οι Σαρακατσαναίοι, που μπορεί να είναι και ιδιαίτερος, όπως τον αναλύει ο Γ. Τσουμάνης ήταν αυτός που τους κράτησε στις δυσκολίες της ζωής. Τη φωνή του Γιάννη Καρβούνη (μάνιααααα) όταν χάθηκε η μάνα του στα χιόνια θα τη νοιώσουν οι περισσότεροι από μας που έζησαν ανάλογες καταστάσεις. Οι ζωντανές περιγραφές της Ελένης Ράπτη σιμά σιμά στη φωτούλα, είτε θες είτε δεν θες σε ζεσταίνουν, μόνο που τις διαβάζεις.

Εμείς που ασχολιόμαστε με τα διαδικαστικά, δεν είμαστε και πολλοί, θα απολαμβάνουμε τους καρπούς αυτής της ιδιαίτερης προσφοράς στο σινάφι. Δεν το κάνουμε ούτε από αγγαρεία, ούτε για να περνάμε τον καιρό μας. Το χρωστάμε στους πατεράδες μας και το κάνουμε με κέφι. Δεν φαντάζεστε πόση χαρά είναι για μας να μας παίρνουν κάποιοι τηλεφώνω και να μας ζητάνε να γράψουμε στην εφημερίδα ότι γεννήθηκε ή βαπτίστηκε το παιδί ή το εγγονάκι τους, ή ότι το παιδί τους πέρασε σε μία Σχολή. Πόση ικανοποίηση είναι όταν μας λένε κάποιοι ότι θέλουν τα «Χαιρετήματα» για να μαθαίνουν τα κοινωνικά γεγονότα που αφορούν στο σινάφι. Πονιέται ο κόσμος, κι ας μην το δείχνει. Όταν οι περισσότεροι από σας προσφέρετε για να βγαίνει η εφημερίδα, σας διαβεβαιώνουμε ότι δεν το μετράμε με οικονομίστικα μεγέθη. Και αρκετοί προσφέρετε πολλά παραπάνω, που μας προβληματίζει αν αξίζει τόσο αυτή η προσπάθεια.

Σε επόμενο φύλλο θα σας κάνουμε αναλυτικό απολογισμό των είκοσι ετών που πέρασαν.

Αυτά τα λίγα, και καλά σαράντα! (εννοείται χρόνια)...

Σαρακατσάνικο κονάκι στο Ζάππειο

Στα πλαίσια της Επετειακής Έκθεσης (Ελλάδα 1821-2021) που οργανώθηκε στο Ζάππειο Μέγαρο στην Αθήνα από 2 έως 4 Οκτωβρίου οι Σαρακατσαναίοι φιλοξενήθηκαν στο περίπτερο της Περιφέρειας Θεσσαλίας με πρωτοβουλία της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Συλλόγων Σαρακατσαναίων και με συνεργασία του Πανελλαδικού Συλλόγου Σαρακατσαναίων Αττικής, της Αδελφότητας των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Αττικής και του Συλλόγου Σαρακατσαναίων επαρχίας Αγιάς.

Η Αδελφότητά μας συμμετείχε με τον εξοπλισμό του σαρακατσάνικου κονακιού που στήθηκε στον χώρο, με την έκθεση εκδόσεων της και φωτογραφικού υλικού καθώς και με τη συνεχή παρουσία μελών της που εξηγούσαν στους επισκέπτες τη σαρακατσάνικη ζωή και τη συμβολή των Σαρακατσαναίων στους αγώνες του έθνους. Ο εξοπλισμός του κονακιού ήταν αυτός που είχε χρησιμοποιηθεί στο κονάκι στη Μασσαλία της Γαλλίας και συμπληρώθηκε από άλλα αντικείμενα και φορεσιές. Ήταν μια ιδιαίτερη εκδήλωση που έδωσε τη δυνατότητα στους πολλούς επισκέπτες της έκθεσης, Έλληνες και ξένους, να γνωρίσουν ένα μέρος της σαρακατσάνικης ζωής. Από το κονάκι μας πέρασαν ο δήμαρχος Αθηναίων,

περιφερειάρχες από όλη την Ελλάδα, άλλοι κυβερνητικοί επίσημοι καθώς και εκπρόσωποι λαογραφικών, παραδοσιακών, πολιτιστικών ομοσπονδιών και συλλόγων. Το κονάκι (τομή) ήταν προσφορά του Συλλόγου Σαρακατσαναίων Αττικής και Πειραιώς, ενώ ο Σύλλογος Σαρακατσαναίων Αγιάς στα εγκαίνια της έκθεσης παρουσίασε με το χορευτικό του σαρακατσάνικους χορούς. Στα πλαίσια της εκδήλωσης διοργανώθηκε από την Περιφέρεια Θεσσαλίας την Κυριακή 3 Οκτωβρίου, ημερίδα με θέμα «Η συμβολή της Θεσσαλίας στην Επανάσταση του 1821» στην οποία συμμετείχε ο Πρόεδρος της ΠΟΣΣ Γ. Μουτσιάνας παρουσιάζοντας τη συμβολή των Σαρακατσαναίων.

Ήταν μια αξιόπαινη πρωτοβουλία που έδωσε την ευκαιρία να προβληθεί το «σαρακατσάνικο» με τη ζωή του και την προσφορά του στους αγώνες του έθνους. Είμαστε αναγκασμένοι να «συστηθούμε» και να γνωριστούμε με τον υπόλοιπο κόσμο χρησιμοποιώντας όλες τις σύγχρονες μεθόδους επικοινωνίας. Να σημειώσουμε ότι στημένο από την Αδελφότητα κονάκι υπάρχει στο Πνευματικό Κέντρο Ρουμελιωτών και πλήρης εξοπλισμός στο Μουσείο Αγγελικής Χατζημικαλή στην Πλάκα, επίσης με συμμετοχή της Αδελφότητας. Στους χώρους αυτούς μπορεί κάποιος, στο κέντρο της Αθήνας, να ξεναγήσει τους μικρούς φίλους στα μονοπάτια της παράδοσης αλλά και οι μεγάλοι να θυμηθούν.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΑΜΟΙ

- Ο Δελημήτρος Περικλής του Αναστασίου και η Οικονομίδη Νίκη παντρεύτηκαν στα Ιωάννινα στις 22/8/2021.
- Ο Χρήστος Τηλ. Κάτσηνος και η Ευαγγελία Αθανασπούλου παντρεύτηκαν και βάφτισαν την κόρη τους Ειρήνη στις 27/6/2021 στους Ασπραγγέλους.
- Η Νικολέτα Τσέπη του Βαγγέλη και της Σταματίας Τσουμάνη και ο Χριστόφορος Καραμπέτσος παντρεύτηκαν στις 28/8/2021 στα Γιάννενα.
- Η Ειρήνη Μπάρκα του Γιάννη και της Μιράντας Τσουμάνη και ο Παναγιώτης Θώδης παντρεύτηκαν στις /10/2021 στα Γιάννενα.
- Ο Κωσταντάκος Κων/νος του Γρηγορίου και η Αγγελoβα Ελεονόρα παντρεύτηκαν στα Δολιανά Ιωαννίνων την 28/08/2021. Την ίδια ημέρα επίσης βάφτισαν και τον γιο τους Γρηγόρη.
- Ο Χριστοδούλου Παναγιώτης του Ηλία και της Γεωργίας Βαλάκου και η Παπανώτη Αναστασία παντρεύτηκαν στις 28/08/2021 στο Καλπάκι Ιωαννίνων.
- Ο Ιωάννης Ελ. Φερεντίνος και η Ναταλία Χρ. Παπιγκιώτη παντρεύτηκαν στις 02/10/2021 στα Ιωάννινα.
- Η Ευδοξία Γιαννακού και ο Νίκος Τζαρκοβίστας παντρεύτηκαν στις 22/09/2021.
- Ο Μάριος Λεων. Φερεντίνος και η Ράνια Αυγερινού παντρεύτηκαν στις 18/09/2021 στην Ηγουμενίτσα
- Ο Νικόλαος Γ. Γιαννακός και η Δήμητρα Γιοβάνη παντρεύτηκαν στις 11/09/2021 στην Ηγουμενίτσα.
- Η Χριστίνα Ηλ. Γιαννακού και ο Simon-Erik Borst παντρεύτηκαν στις 04/09/2021 στην Πάργα.
- Ο Αντρέας Παν. Γόγολος και η Μυρτώ Λιόντου παντρεύτηκαν στις 04/09/2021 στην Ηγουμενίτσα.
- Ο Κωσταντάκος Κωνσταντίνος του Θωμά και η Κεχαγιά Κατερίνα παντρεύτηκαν στις 21/08/2021 στην Ηγουμενίτσα.
- Ο Αντρέας Χαρίσης και η Μαρίνα Χριστάκη παντρεύτηκαν στις 07/08/2021 στην Ηγουμενίτσα.
- Ο Μιχάλης Νικ. Γιαννακός και η Αγαθή Κίδση παντρεύτηκαν στις 31/07/2021 στο Γραικοχώρι.
- Η Αντιγόνη Κουσοβίστα και ο Κατσιαμάνης Χρήστος παντρεύτηκαν στις 17/07/2021 στην Ηγουμενίτσα.
- Ο Ηλίας Γ. Καραγιάννης και η Έφη Γ. Μυριούνη παντρεύτηκαν στις 5/9/2021 στο Καλπάκι.
- Η Σοφία Σαμορέλη του Δημητρίου και ο Γεώργιος Δ. Γκίκας παντρεύτηκαν στις 4/9/2021 στην Αθήνα.
- Ο Ηλίας Β. Κουμπής και η Κατερίνα Κατσουλίδη παντρεύτηκαν στα Γιάννενα.
- Η Στεφανία Ιωαν. Τσουμάνη και ο Αλέξανδρος Μπελαβίλας Τροβάς παντρεύτηκαν στη Λάρισα.
- Ο Στέργιος Δημ. Παπιγκιώτης και η Μαρία Καματσιούλη παντρεύτηκαν στις 4/9/2021 στα Τρίκαλα.
- Ο Γιώργος Σπ. Καραγιάννης και η Βασιλική Βώσσου παντρεύτηκαν στις 11/9/2021 στην Καστροσυκιά.
- Η Μαριάννα Ανδρέα Τσουμάνη, από Βραδέτο και Greek Antony Brawn, παντρεύτηκαν στην Κέρκυρα στις 24/10/21.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

- Η Ρένια Καρβούνη του Λάμπρου και ο Ηλίας Κουτσός απέκτησαν αγόρι στις 15/09/2021 στην Αθήνα.
- Ο Καρβούνης Βασίλειος του Λάμπρου και η Χούμου Βασιλική απέκτησαν κορίτσι στις 08/05/2021 στην Αθήνα.
- Ο Ελευθέριος Χρ. Τάγκας από Κουκουλί Ζαγορίου και η Ευαγγελία Παπαπετρίδου απέκτησαν κορίτσι στις 3/9/2021 στα Γιάννενα.
- Η Ελένη Κ. Τάγκα και ο Χρήστος Μαργαρίτης απέκτησαν αγόρι στις 24/8/21 στα Γιάννενα.
- Ο Λάμπρος Καζούκας και η Σπυριδούλα Κίτσιου απέκτησαν κορίτσι στις 3/10/2021 στην Άρτα.
- Η Μαρία Ευαγόρα Τσουμάνη και ο Σεραφείμ Παππάς απέκτησαν κορίτσι στις 8/10/2021 στην Αθήνα.
- Η Όλγα-Ιωάννα Παν. Βαγγελή από το Τσεπέλοβο και ο Γιώργος Κατέρης απέκτησαν κορίτσι στις 1/9/2021.
- Η Έφη Ζέρβα του Γιάννη και της Κατερίνας Μακρή και ο Γιάννης Ματσούκας απέκτησαν κορίτσι στις 20/7/2021 στα Γιάννενα.
- Ο Νίκος Αρβανίτης και η Ευγενία Αθανασίου απέκτησαν αγόρι στις 10/8/2021 στο Μονοδέντρι.
- Ο Νίκος Χρ. Γατσέλος και η Κατερίνα Τσιάβου απέκτησαν αγόρι στις 28/7/2021 στα Γιάννενα.
- Η Άννα Άρη Τσουμάνη και ο Χάρης Λαζάνης απέκτησαν αγόρι στις 25/10/2021 στα Γιάννενα.

ΒΑΦΤΙΣΕΙΣ

- Ο Κάτσινος Ηλίας του Λάμπρου από Παλιόκαστρο και η Βασιλική Χαλκή, βάπτισαν την κόρη τους Ζωή στην Ηγουμενίτσα στις 18/9/21.
- Ο Ιωάννης Ελ. Φερεντίνος και η Ναταλία Χρ. Παπιγκιώτη βάφτισαν τον γιο τους Ελευθέριο στις 02/10/2021 στα Ιωάννινα.
- Ο Ντέλλας Κων/νος (Λουτσάρη Ροδάνθη η μητέρα του) και η Σιδέρη Αναστασία βάφτισαν τον γιο τους Βασίλειο την 19/07/2021 στο Καλπάκι.
- Ο Μάριος Λεων. Φερεντίνος και η Ράνια Αυγερινού βάφτισαν τον γιο τους Λεωνίδα στις 18/09/2021 στην Ηγουμενίτσα.
- Η Βαλεντίνα Γ. Τσουμάνη ο Άγγελος Διαμάντης και η βάφτισαν τον γιο τους Ιάσωνα στις 11/09/2021 στη Στάνη στο Τσιπουρίκι στην Ηγουμενίτσα.
- Ο Σπύρος Ναπ. Βαλάκος και η Αφροδίτη Χρήστου βάφτισαν τον γιο τους Ναπολέοντα στις 22/5/2021 στην Πλαταριά.
- Η Αφροδίτη Κ. Τσουμάνη και Κώστας Μπεκιάρης βάφτισαν τον γιο τους Απόστολο στις 29/8/2021 στην Αλεξάνδρεια Ημαθίας
- Ο Ηλίας Δημ. Κοντοδήμος και η Ραφαέλα Αναστασίου βάφτισαν την κόρη τους Παρασκευή -Βίβιαν στις 17/10/2021 στο Κουκούλι.
- Ο Χρήστος Καρβούνης και η Στεφανία Μπιστιόλη βάφτισαν τον γιο τους Δημήτρη στο Καρτέρι Θεσπρωτίας.
- Ο Γιάννης Μπαλατσός κι η Θεοδώρα Βαρβάρα Παπνά βάφτισαν την κόρη τους Βασιλική στη Στεφάνη Πρέβεζας.
- Ο Λευτέρης Βασ. Μακρής και η Γεωργία Δούβλη βάφτισαν την κόρη τους Νικολέτα στις 22/8/2021 στα Γιάννενα.
- Ο Σπύρος Χριστ. Τσουμάνης και η Έλλη Παπαγεωργίου βάφτισαν την κόρη τους Άννα στις 18/9/2021 στο Πάπιγκο

ΘΑΝΑΤΟΙ

- Τσουμάνης Νικόλαος του Λεωνίδα, 31 ετών από Γαρδίκι Θεσπρωτίας την 5/10/21 στη Θεσσαλονίκη.
- Κώστας Ι. Χαρίσης, από Βίτσα Ζαγορίου, 79 ετών στις 7/10/2021 στην Αθήνα.
- Ελεονώρα Επ. Παπιγκιώτη σύζ, Ν. Λιώλη, 63 ετών στην Αθήνα 3/7/2021.
- Βασίλειος Χριστόδ. Γιαννούλας, 63 ετών στο Ανθοχώρι Μετσόβου, στις 21/08/21.
- Καζούκας Ελευθέριος του Αλέξη, 87 ετών, στις 27/8/21 στην Αθήνα.
- Τάγκας Βασίλειος του Χρήστου, 94 ετών στις 9/9/21 στο Λούρο Πρέβεζας.
- Ερασμία χήρα Κ. Γιαννάκη,το γένος Χαραλ. Γόγολου, 94 ετών στις 20/9/21 στο Τσεπέλοβο.
- Λευτέρης Μιλτ. Λουτσάρης, από Ν. Κερασούντα 88 ετών στις 23 /8/21.
- Ελένη χα Τέλη Γόγολου το γένος Ηλ. Γιαννακού από Καρτέρι ετών 93 στις 25/09/2021.
- Ευανθία συζ Θωμ. Βαγγελή το γένος Ελ. Κωνσταντάκου από Ηγουμενίτσα, ετών 77, στις 29/07/2021.
- Ελένη Αριστ. Καλύβα, το γένος Κ. Καψάλη στις 28/09/2021 στον Γεροπλάτανο Ιωαννίνων ετών 94.
- Παντελής Ευάγγ. Τάγκας, ετών 67, στις 27/9/2021, στο Τσεπέλοβο.
- Βασίλης Συργκάνης, Αθήνα, 84 ετών στις 29/10/2021 στην Αθήνα
- Κώστας Ρουμελιώτης, από Εκκάρτα Δομοκού, 91 ετών, στις 20/10/2021
- Κατσαβριάς Αλέξης, από Άνω Πεδινά, 93 ετών στις 18/9/2021

Προσφορά στη μνήμη του Κώστα Κατσαδήμα

Για τον Κώστα Κατσαδήμα, ένα ευπατρίδη φίλο των Σαρακατσαναίων που έφυγε από τη ζωή τον περασμένο Μάρτιο είχαμε αναφερθεί στο 85ο φύλλο της εφημερίδας. Τακτικός αναγνώστης της εφημερίδας και χορηγός στην προσπάθεια έκδοσης και κυκλοφορίας της. Η γυναίκα του Βάσω Κατσαδήμα πρόσφερε στη μνήμη του το ποσό των εκατόν πενήντα (150.00) € για τη ενίσχυση της εφημερίδας «Σαρακατσάνικα χαιρετήματα» που τόσο εκτιμούσε ο εκλιπών σύζυγός της. Την ευχαριστούμε θερμά και την διαβεβαιώνουμε ότι δεν ξεχνάμε τον Κώστα Αιωνία η μνήμη του

Εισαγωγικές εξετάσεις σε ΑΕΙ - ΤΕΙ

Συχαρητήρια σε όλα τα παιδιά που συμμετείχαν στις εισαγωγικές εξετάσεις για τα ΑΕΙ-ΤΕΙ ύστερα από μια δύσκολη σχολική χρονιά. Η εξ αποστάσεως διδασκαλία ήταν ό,τι χειρότερο για τα παιδιά, κυρίως των ασθενέστερων οικονομικά οικογενειών, να ανταποκριθούν σε ένα εξεταστικό σύστημα που αλλάζει ανάλογα με τις προσωπικές επιλογές του εκάστοτε υπουργού που τις βαφτίζει «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση». Δημοσιεύουμε στο φύλλο αυτό μερικά ονόματα παιδιών, όσα μπορούσαμε να συγκεντρώσουμε, και θα συνεχίσουμε και στο άλλο φύλλο περιμένοντας και τη δική σας βοήθεια. Στείλτε μας τα ονόματα παιδιών που γνωρίζετε. Και αυτά θα το χαρούν, μπορεί να γνωριστούν με άλλα Σαρακατσανόπουλα που μπορεί να φοιτούν στην ίδια σχολή αλλά και αποδεικνύουμε ότι οι Σαρακατσαναίοι «τα 'παιρναν τα γράμματα».

- Βαλάκος Γεώργιος του Ελευθερίου Νομική Αθηνών.
- Μάστορα Φαίδρα του Νικολάου Ιατρική Θεσ/νίκης.
- Γκαρτζονίκας Χρήστος του Δημητρίου και της Μαρίας Μάστορα Ιατρική Ιωαννίνων.
- Ελένη Τσουμάνη του Κωνσταντίνου, από Κληματιά Ιωαννίνων, Οικονομικών Επιστημών ΕΚΠΑ.
- Φώτης Αποστόλου του Νικολάου και της Άρτεμης Χασακή, Ψηφιακών Συστημάτων Πανεπιστημίου Πειραιά.
- Ακριβάκης Σπυρίδων του Κων/νου, Φαρμακευτική Πάτρας.
- Μαρία Μάστορα του Ευσταθίου και της Εριφύλης από Ιωάννινα, Τμήμα Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
- Θρασύβουλος Δούβλης του Βασιλείου και της Μαρίας Φατούρου, Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης Παν. Αθηνών.
- Γόγολος Παν. του Ανδρέα Σχολή Αστυφυλάκων.
- Τάγκας Αναστάσιος του Παναγιώτη Παιδαγωγικό τμήμα Παν. Ιωαννίνων.
- Δελιανάσιου Μελπομένη του Δημητρίου και της Χαρίτινης Τάγκα, Παιδαγωγικό τμήμα Παν. Αιγαίου.
- Ρουμπίνη Νικ. Κιαμούρη, Φυσικό Τμήμα Παν. Ιωαννίνων.
- Ζαΐμη Ξανθή του Μιχαήλ και της Αλεξάνδρας Ντέτσι-κα, Φαρμακευτική Σχολή Θεσσαλονίκης.
- Μελίνα Σιαμούτα του Ιωάννη και της Ελένης Καραγιάννη από Ιωάννινα, Τμήμα της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας Παν. Πατρών.

τα Χαιρετήματα

σαρακατσάνικα

Τριμηνιαία Εφημερίδα της Αδελφότητας των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου
Ζήνωνος 30, 3ος όροφος, Τ.Κ. 10437
τηλ.: 210 5240777, φαξ: 210 5240109
xairetimata@gmail.com www.sarakatsanoi.org
ΑΦΜ 090174764, ΔΟΥ Α' ΑΘΗΝΑΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ: 6242

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ο πρόεδρος της Αδελφότητας
Δημήτρης Λ. Τάγκας, 6945150848

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ
Αναστάσιος Μιχ. Τσουμάνης, 6977774350
Δημήτρης Κάτσηνος 6937426581
Παύλος Δ. Κατρός 6946903637
(Κοινωνικά Θεσπρωτίας-Οικονομική Επιμέλεια),
Στράτος Θ. Γούλας, 6972027826, Κοινωνικά Ν. Ιωαννίνων
Λάμπρος Ναπ. Βαγγελής,
Κοινωνικά Ν. Πρεβέζης-Αρχείο εφημερίδας
Γεωργία Λ. Γιαννακού, Αρχείο συνδρομητών
Ηλεκτρονική διακίνηση
Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν
απόψεις των συντακτών τους

Συνδρομές - ενισχύσεις:
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: 130/960391-39
IBAN: GR7701101300000013096039139
στα ονόματα: Κάτσανος Δημήτριος-Παύλος Κατρός
EUROBANK:
ΑΡ. ΛΟΓΑΡ.: 0026 0630 0901060 80012
IBAN GR 230260 63000000 901060 80012
Μην ξεχνάτε όταν καταθέτετε χρήματα να γράφετε
το ονοματεπώνυμό σας.

Υπεύθυνος Παραγωγής: Apiros hora, Πρεβέζης 93, Αθήνα,
τηλ: 210 5154920, apiroshora@yahoo.gr

Λευτέρης Καζούκας

Από τους τελευταίους που έμαθαν γράμματα σε δασκαλοκάλυβο.

Στις 27-8-2021 ύστερα από σύντομη νοσηλεία σε Νοσοκομείο των Αθηνών έφυγε από την πρόσκαιρη ζωή ο Λευτέρης Καζούκας.

Ήταν παιδί του Αλέξη Καζούκα και της Βασιλικής Δημ. Τσουμάνη και είχε γεννηθεί το 1934 στη Στάνη των Καζουκαίων στη Λάιστα Ζαγορίου. Τα πρώτα γράμματα (3 τάξεις) τα έμαθε στο δάσκαλο της στάνης, σε δασκαλοκάλυβο, την 4η δημοτικού στο δημοτικό σχολείο Βελλάς φιλοξενούμενος από τον αδερφό της μητέρας του Γιώργο, και

την 5η και την 6η στο Δημοτικό σχολείο Στεφάνης Πρεβέζης. Τα αναφέρω αυτά για να δείξω τις δυσκολίες που συνάντησε που δεν μπόρεσαν όμως να τον εμποδίσουν να πραγματοποιήσει το όνειρό του να μάθει όσο μπορούσε περισσότερα γράμματα. Ήταν άνθρωπος που είχε δίψα για γράμματα, αφού μπόρεσε και σπούδασε τα δύσκολα για την πατρίδα μας χρόνια της δεκαετίας 1940-1950. Συνορίτες στη Λάιστα για πολλά χρόνια η δική μας στάνη και οικογενειακοί φίλοι οι πατεράδες μας. Ο μακαρίτης ο πατέρας μου έλεγε "όποτε περνάω από τους Καζουκαίους βλέπω το Λευτέρη του Αλέξη με ένα βιβλίο στο χέρι, πολύ το χαίρομαι αυτό το παιδί". Το 1949 ύστερα από εξετάσεις εισήχθη στο Γυμνάσιο Πρεβέζης και στη συνέχεια στην Ανωτάτη Εμπορική, ΑΣΟΕΕ, σημερινό Οικονομικό Πανεπιστήμιο. Σπούδαζε και παράλληλα εργαζόταν, μέχρι την αποφοίτησή του. Υπηρέτησε τη στρατιωτική του θητεία ως έφεδρος αξιωματικός. Εργάσθηκε για τρία χρόνια στη Διεύθυνση Γεωργίας του νομού Θεσπρωτίας και στη συνέχεια κατόπιν εξετάσεων προσελήφθη στο Υπουργείο Οικονομικών (εφορία-ταμείο) από όπου συνταξιοδοτήθηκε με τον βαθμό του διευθυντού.

Το 1968 παντρεύτηκε τη Σοφία Χατζηνικολή και απέκτησαν δύο παιδιά, την Μαρίνα και τον Αλέξη. Καλόκαρδος όπως όλη η οικογένεια του Αλέξη Καζούκα, βαθιά Σαρακατσάνος. Τον διέκρινε η περηφάνια, με την καλή της έννοια, και το ήθος. Έντιμος, τόσο, που και όταν συνταξιοδοτήθηκε επιχειρηματίες που υπήρξαν φορολογούμενοι του μιλάνε με τα καλύτερα λόγια για την υπηρεσιακή του επάρκεια, τη δικαιοσύνη και την ακεραιότητα του χαρακτήρα του. Νέος υπάλληλος στη Διεύθυνση Γεωργίας Θεσπρωτίας είχε αποκτήσει την εμπιστοσύνη και εκτίμηση από τον προϊστάμενό του.

Από τους πρώτους Σαρακατσαναίους που ήρθαν μεταπολεμικά στην Αθήνα δεχόταν και αυτός επισκέψεις συγγενών και συναφλήδων, που τις περισσότερες φορές τους έφερνε στην πρωτεύουσα κάποιο πρόβλημα υγείας.

Συμμετείχε ενεργά στις γενικές συνελεύσεις και εκδηλώσεις της Αδελφότητας και ενδιαφερόταν για τα θέματά της. Ερωτευμένος με τον τόπο που γεννήθηκε, την αγαπημένη του Λάιστα Ζαγορίου, αυτήν θεωρούσε χωριό του, την επισκεπτόταν οικογενειακώς και διατηρούσε επαφή με πολλούς Λαϊστίνους.

Επιθυμία του ήταν να ταφεί δίπλα στα αδέρφια του Παναγιώτη, Αποστόλη, και Χρήστο στο Λούρο Πρεβέζης όπου και εψάλη η εξόδιος ακολουθία και στη συνέχεια η ταφή την Κυριακή 30-8-2021.

Η φιλία του με τιμούσε, η απουσία του με στενοχωρεί.

Θερμά συλλυπητήρια στα παιδιά του Μαρίνα και Αλέξη και στις οικογένειες των αδερφών του.

ΑΙΩΝΙΑ Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ.

Ηλίας Θεοδώρου Κάλλης

Κώστας Χ. Ζήγος

Έφυγε απροσδόκητα από τη ζωή ο Κώστας Χ. Ζήγος. Ο τελευταίος των Σαρακατσαναίων της Ηπείρου που ζούσε συνειδητά με τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, ανεβοκατεβαίνοντας σε βουνά και χειμαδιά. Ημέρα Σάββατο 10 Ιουλίου ήταν, που ο αδελφός του ο Σπύρος τον περίμενε να βγει, όπως έκανε κάθε καλοκαίρι, στα θερινά βοσκοτόπια του χωριού στην Αστράκα της Τύμφης. Αυτός όμως έφυγε για το μακρινό ταξίδι.

Ο Κώστας, παρότι σπούδασε και υπηρέτησε ως δάσκαλος αρκετά χρόνια, σε σχολεία του Πωγωνίου και του Ζαγορίου, ήταν γνωστός στο κύκλο των Σαρακατσαναίων και όχι μόνο για την αγάπη του στα πρόβατα. Δεινός κτηνοτρόφος, θιασώτης της ελεύθερης ζωής του βουνού, αφιέρωσε κυριολεκτικά όλη του τη ζωή στην κτηνοτροφία, όπως αυτός τη γνώρισε στην εκτατική της μορφή, με τις μετακινήσεις των ζώων σε βουνά και χειμαδιά. Μεγαλωμένος από μικρό παιδί τα καλοκαίρια στα θερινά βοσκοτόπια της Αστράκας, ακολου-

θώντας τον πατέρα του, έμεινε αταλάντευτος στις αρχές μιας κτηνοτροφίας παραδοσιακού τύπου. Ενώ όλοι οι Σαρακατσαναίοι εγκατέλειπαν σιγά-σιγά και αποσύρονταν από τον παραδοσιακό τρόπο ζωής και από τη δύσκολη διαβίωση της μοναξιάς του βουνού, ο Κώστας κρατούσε πεισματικά. Σκληροτράχηλος, ανθεκτικός και αποφασιστικός όσο κανένας άλλος, έμαθε και ζούσε ακόμα και μόνος του, με μόνη συντροφιά τα πρόβατα και στις πιο δύσκολες συνθήκες διαβίωσης που απαιτούνταν στα μεγάλα υψόμετρα της Τύμφης.

Περπάτησε όσο κανένας άλλος στα βοσκοτόπια της Αστράκας ακολουθώντας τα πρόβατα. Ασκήθηκε και απόκτησε τη νοοτροπία του νικητή στον ανταγωνιστικό στίβο της διεκδίκησης για την επιβίωση και την άνεση των ζώων του. Το κοπάδι του αριθμούσαν πρόβατα πολλά. Ξεπερνούσε κατά πολύ τα χίλια. Πόσα ήταν, δεν έχει καμία σημασία. Όπως όλοι οι Σαρακατσαναίοι, έτσι και ο Κώστας δεν καυχιόταν ποτέ για το πόσα πρόβατα έχει για αυτό ποτέ δεν το έλεγε. Η αγάπη και ο ζήλος του για αυτά τον έκανε πάντα να έχει όσα περισσότερα μπορούσε να φροντίσει. Η ενασχόληση αυτή για τον Κώστα, ήταν πράξη συνειδητή που τον γέμιζε χαρά και ευχαρίστηση.

Όντας ο νεότερος όλων των κτηνοτρόφων στα βοσκοτόπια του Κουκουλίου, επιφορτίζονταν και τις περισσότερες δουλειές της στάνης. Εξαιρετικά φιλότιμος, καλοσυνάτος και πάντα ευδιάθετος γίνονταν θυσία, κατά την προσφιλή έκφραση των Σαρακατσαναίων, σε όσους εκτιμούσε. Ασκημένος στην εργασία τόσο πολύ, που δεν ήξερε τι θα πει κούραση. Και όταν τύχαινε για λίγες ημέρες να κατεβαίνει από το βουνό

για δουλειές, η έγνοια ήταν να επιστρέψει σύντομα.

Στο διάβα των κτηνοτρόφων προς και από τα βοσκοτόπια του Κουκουλίου Ζαγορίου, Άνοιξη και Φθινόπωρο, στα χρόνια που όλοι οι άλλοι είχαν εγκαταλείψει τη ζωή του βουνού, μια μόνο κουβέντα ακούγονταν από τους απόμαχους Σαρακατσαναίους και τους λάτρεις της κτηνοτροφίας. «Πέρασαν για τα βουνά τα πρόβατα του Ζήγου». «Κατεβαίνουν από την Αστράκα τα πρόβατα του Ζήγου». Στις στράτες ηκούσαν τα κουδούνια από το αρματωμένο και περήφανο κοπάδι του.

Κοπάδι του Κώστα Ζήγου (τα γαλάρια) στην Αστράκα

Αστράκας. Σε άφησαν εκεί μικρό παιδί όταν έφυγαν οι περισσότεροι. Είσαι κατάφωτος από μολοήματα από τη σκληρή αυτή ζωή του βουνού. Έμεινες τόσα χρόνια μόνος σου και πολλά έχεις να τους πεις. Αν μπορείς, ξεκουράσου κάπου και καρτέρει και τον Τάσο τον Τάγκα τον χωριανό μας. Μας άφησε και αυτός στις 20 Ιουλίου. Φεύγουν ένας-ένας για το μακρινό ταξίδι τα «παιδιά της Αστράκας». Οι ταπεινοί αγωνιστές της ζωής. Ήταν οι άνθρωποι της ατοχής, της αποφασιστικότητας, του μέτρου και της αξιοημέλειας. Για αυτό και αγαπήθηκαν από όλους μας.

Ως συγχωριανός και φίλος, αποτιώντας τον ελάχιστο φόρο τιμής στη μνήμη σου, θα ήθελα να σε αποχαιρετίσω με ένα δίστιχο από τα δημοτικά μας τραγούδια.

Κώστα, τα χιόνια λιώσανε και τα πουλιά το λένε
και συ Κώστα μου χάθηκες.....

Καλό ταξίδι Κώστα, αιωνία η μνήμη σου!

Γεώργιος Κ. Τσουμάνης

ΑΝΩΝΥΜΗ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Διευθύνων Σύμβουλος: Ιωάννης Β. Καρυώτης

Σοφίας Βέμπο 6, 570 08 Εξέδωρος, Θεσσαλονίκη
Τηλ: (+302310) 755.085, 755.260
Φαξ: (+302310) 755.104,
E-mail: ekme@ekme.gr

Γιώργου Α. Φυτιλή «Ο μικρός αυτοκράτορας»

Στη σύγχρονη χώρα των «χιλίων σοφών», ο Αγαθοκλής Πευκοβελόνας αποφασίζει να αφήσει τη βολεμένη ζωή του, αφού δεν μπορεί να συμβιβαστεί με τη διαπλοκή,

τη διαφθορά, τη δημαγωγία και την υποκρισία που τον κυκλώνουν από παντού. Συνειδητοποιεί πως η μόνη ζωή που του αρμόζει πλέον είναι αυτή των άστεγων, όσο σκληρή και αδιανόητη κι αν φαίνεται για έναν άνθρωπο του ήθους και του πολιτισμού του. Εγκαταλείπει τη σύζυγο, τα τέσσερα ενήλικα παιδιά του –εκ των οποίων μόνο κάποια είναι δικά του– και την υποβιβασμένη ανώτερη θέση του στο Δημόσιο, όπου δεν αναγνωρίζεται η αδιαπραγμάτευτη εντιμότητά του. Στους λίγους μίνες που περνά ως απόκλη-

ρος της κοινω-νίας, διαπιστώνει πως η προδοσία παίρνει πολλές μορφές, οι οικογενειακοί και φιλικοί δεσμοί ενίοτε λύνονται με συνοπτικές διαδικασίες, οι πρώτες αγάπες δεν σβίνουν ποτέ και για την επιβίωση στον σκληρό και ανελέητο κόσμο –όταν δεν υπάρχει άλλη διέξοδος– ως μοναδική λύση φαντάζει ένας αδίστακτος ψεύτης, κλέφτης και υποκριτής: ένας ταλαντούχος «μικρός αυτοκράτορας»...

Είναι, όμως, πράγματι έτσι;

Ένα συναρπαστικό μυθιστόρημα αξιώσεων, εμπνευσμένο από τη ζωή, που καθηλώνει με την ευρηματική πλοκή, το αστείρευτο και καυστικό χιούμορ, το γνήσιο συναίσθημα και την πηγαία συγκίνηση.

Βιωματικά και μη

"Σιμά - σιμά στη φωτούλα μας"

της ΕΛΕΝΗΣ Π. ΡΑΠΤΗ

Στο μικρό καφενείο, δίπλα στο ποταμίσιο νερό στη Βοβούσα, με μικρή συγγενική παρέα σταματήσαμε, μια γλυκιά φθινοπωρινή μέρα, να πιούμε κάνα τσίπουρο, να ζεσταθούμε λίγο, να αναμοχλεύσουμε το παρελθόν· να ξεκουράσουμε το νου μας από το βάρος των σκέψεων και να γαλνέψουμε τη ψυχή μας από τα συναισθήματα της νοσταλγίας. Να πούμε για μια φορά ακόμη πότε θα ξαναεπισκεφθούμε τη Μόρφα, να ζωντανέψουμε το όνειρο της επιστροφής, για να καταλήξει μάταιο....

Έξω το τοπίο γκριζαρισμένο. Ο Άγγελος άναψε τη σόμπα να ζεσταθούμε και γύρω - γύρω από αυτήν μαζωχθήκαμε, να πυρώσουμε λίγο τα χέρια μας, που από την κρυότητα είχαν συρρικνωθεί. Μελαγχολική ατμόσφαιρα από το μοντάζ των εικόνων του χθες και του σήμερα. Ο μεζές τυράκι κλωρό τηγανισμένο και φέτες ψωμιού, πυρομάδες! Α! ρε πατέρα πώς έψηνες στην πυροστιά το ζυμωτό ψωμί της μάνας, μέσα στο κονάκι! Από τις αρχές του Τρυγητή μέχρι τα μέσα του περίπου, που κατεβαίναμε στα χειμαδιά, κάθε βράδυ είχε κρυότη· όξω από το κονάκι μπανόζι· κι ανάβαμε μέσα φωτούλα. Τη γωνιά της, την έφκιαναν οι γυναίκες με σκούρες, για να μην σπάνε από την υψηλή θερμοκρασία, πέτρες, από κάνα λιθοσωρό από χαλασμένες στρούγγες σιναφλιτών που δεν ξεκαλοκαίριαζαν πια στα βουνά. Αυτές τις έβαναν με άλειμμα, χώμα με νερό και κοπριές αλόγων που είχαν άχυρο και γίνονταν σαν τσιμέντο, όταν ξηραίνονταν· και έτσι καταλάβαιναν ότι είχε πιάσει καλά το χώμα. Τις έβαζαν με τάξη σε μάκρος λιγότερο από μέτρο και μισό μέτρο πλάτος και γύρα - γύρα έφτιαχναν τον κόθρο με το άλειμμα και στην μία πλευρά έβαναν σαν γωνολίθι μία ή και περισσότερες μεγάλες πλάκες - πλακανίθρες, γιατί εκεί ακούμπαγε η φωτιά, για να μην ζυγώνει στα σκτιά και στα αγγιά που είχαμε από την άλλη μεριά του δίπλα κονακιού. Έβαναν ξύλα από ξερή οξιά να μην βγάνει πολύ καπνό, γιατί δεν υπήρχε καπνοδόχος και ο λιγοστός καπνός, έβγαине από τα κενά των σανιδιών της φτωχικής στέγης. Μόλις καίγονταν τα ξύλα, στα κάρνα είχαμε μία μεγάλη πυροστιά που έβαζε το κακάβι η μάνα και γένονταν το φαΐ και μία μικρή πυροσούλα που έβαζε ο πατέρας το ψωμί και γίνονταν πυρομάδα.

Δίπλα από τη γωνιά απλώναμε την τάβλα για να φάμε. Την είχε κεντήσει η θειά η Φρούδω. Ήταν καρό με μπλέ και κόκκινο και σοπανιασμένη με σκτί σταχτί και είχε κεντίδια φλώρα, πράσινα και καλιμπαρδί στις δύο άκρες. Εμένα που με είχαν όλοι σαν παιδάκι με έβαζαν και καθόμουν σε μια μικρή κόκκινη βελεντζούλα και περίμενα σκεπτική το φαΐ. Ο μπαρμπα-Τέλης σιγοτραγούδαε ένα τραγούδι ακουμπισμένος στο ξύλινο μπάσι που πάνω είχε στρώμα από φτέρες παλιές που είχαν φυράνει και είχε κοιλώματα και μόλις σταμάταγε τον ένα στίχο, χτυπούσε ρυθμικά με το χέρι του ένα πλαϊνό ξακρίδι και μετά πάλι ο στίχος "Κορίτσια από τα Γιάννενα...." με εκείνη τη λιανή παραπονιάρικη φωνή. Ο πατέρας έψηνε το ψωμί, σιγοσφυρίζοντας στη μοναξιά του, μορφάζοντας και ο εσωτερικός του καημός, αποτυπώνονταν στο πρόσωπό του και άστραφτε το χρυσό του δόντι μέσα στο λιγοστό φως της χειρολάμπας. Φόντας ήρθαμε στα Γιάννενα,

το πούλησε σε ένα εβραϊκό μαγαζί και με τις παράδες αυτές πήραμε λόγω εκσυγχρονισμού την γκαζιέρα για μαγείρεμα στο σπίτι του Περδίκη. Οι θειάδες με τη μάνα σχολίαζαν τα νέα της μέρας και τα λιγοστά χαμπέρια που έρχονταν από τη Βοβούσα, όταν έρχονταν το λεωφορείο, από τις στάνες στον Πλίνο, στην Αταραχή, στον Πιστρίτσο, στην Τσούκα..... Οι νιες εξαδέλφες μου γελούσαν με διάφορα παθήματα, κάτι σαν τα σημερινά ανέκδοτα... Κάτι λέγαν «έγινε σουργού·νι η μαύρη, ούϊ η πικρούλα, τί την ήθελε την αρμάτα....» Εμένα δεν μου μαρτύραγαν, γιατί ήμουν μικρή. Χλιαρές φλυαρίες και ταυτόχρονα τόσο ζωντανές που σε κάνουν να νομίζεις ότι τα πάντα κινούνται και τίποτε δεν είναι σταθερό, ότι η ζωή τρέχει... Οι μουσαφिरαί·οι που έρχονταν από τις γειτονικές στάνες, κάθε φορά διαφορετικοί και διηγούνταν, διηγούνταν ...

Όταν ζεις στη φύση και αντικρίζεις τον ορίζοντα πάνω από τα λιβάδια νομίζεις ότι τίποτε δεν επαναλαμβάνεται και ότι ο κόσμος είναι απέραντος και δεν τιθασεύεται. Πού τα μάθαιναν, πού τα έβρισκαν οι ξαδέλφες μου και πήγαιναν τα γέλια σωρό. Αυτές οι μέρες που ανάβαμε φωτούλα ήταν δύσκολες, γιατί υπήρχαν οι ετοιμασίες για το ταξίδι στα χειμαδιά, αλλά τώρα που το σκέφτομαι δεν ήταν από δαύτο, ήταν από το βάρος του αποχωρισμού. Ήταν ένας μικρός θάνατος ο αποχωρισμός από τις παρέες της στάνης του ξεκαλοκαιριού (Partir c' est mourir en peu)! Αφού όταν φεύγαμε οικογένειες - οικογένειες, άμα τήραγες πίσω διέκρινες τα υγρά βλέμματα να σε ξεπροβοδίζουν και πονούσες και εσύ... Αχ! αυτή η μυρωδιά και η γεύση της πυρομάδας, αυτή η μυρωδιά του βουνού! Βράδιαζε τόσο όμορφα στο βουνό· χωρίς πολύ θόρυβο, μόνο αυτόν των κυτριών...

Η μάνα όλη την μέρα παρατόρισε από τις δουλειές. Η θειά η Κώσταينا κάθονταν παραδίπλα κατὰ γής, την πόναγε η άντζα. Αντίκρυ από εμένα το μελαγχολικό ύφος της θειάς Τέλαινας· παραδίπλα η θείτσα Μάρκαινα· αυτή ήταν ρούσα και με το άναμμα της φωτιάς κοκκίνιζαν τα μαγουλά της· και οι κόσες της ήταν μακριές μέχρι τη μέση κι εγώ τις τραβούσα δυνατά και αυτή με στωικότητα έλεγε: δεν πειράζει μάτια, αρκεί να τις έχω και στον πεθαμό μου. Και το καντήλι

ΤΟ ΔΙΠΛΑ ΚΟΝΑΚΙ ΤΟΥ ΜΠΑΡΜΠΑ ΤΕΛΗ, Ο ΑΝΤΩΝΗΣ, Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΠΑΡΜΠΑ ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΖΟΥΚΑΣ ΚΑΒΑΛΑ ΣΤΗΝ ΚΑΡΟΥΣΙΩ ΩΣ ΜΟΥΣΑΦΙΡΗΣ ΑΠΟ ΑΛΛΗ ΣΤΑΝΗ. ΜΟΡΦΑ 1961. ΑΡΧΕΙΟ ΕΛ. ΡΑΠΤΗ.

αναμμένο πίσω από την πόρτα, για να ξορκίζει από το κακό και να μην σκιαζόμαστε...

Δίπλα από τα αγγεία, τα προικιά των κοριτσιών που έφτιαξαν φέτος στον αργαλειό και παραδίπλα τα ρούχα ταφής της κυραμάνας. Εγώ τα σκιαζόμουν αυτά, και άμα από λάθος κοίταγα σια κεί, έλεγα την προσευχούλα μου και τρεις φορές την πρόταση: «Κύριε ελέησον, ...,» Την είχα ακούσει από τη θειά Νιόνινα, που ήταν θρήσκα. Όξω από την πόρτα ακούστηκε το άλογο του μπάρμπα Γάκη, που του είχε βγάλει το πεδουκλάρι, γιατί ήταν άρρωστο και αδύναμο, να μην έρθει κάνα ζλάπι και το φάει, για να μπορεί να αντιδράσει. Ο πατέρας τέλειωσε με τις πυρομάδες και έβγαλε και τυράκι από το τυρολόι, που μύρισε βαριά σαν το camembert και ύστερα βγήκε να πάρει αέρα και γύρισε με τη μυρωδιά του λαθραίου καπνού. «Ούι, πικρούλη», χούγιαξε η μάνα, «καπίνισις πάλι». Ντηριώμουν να φάω πολύ, μη δε φτάσει για τους υπόλοιπους. Έγινε εγώ ήμουν μικρή και δεν έκανα δουλειά, δεν πρόσφερα.

-Φάει λέει η μάνα. Να τα φάτε ούλα σήμερα, αύριο θα φέρει κουκουμπέλες ο Παναϊώτης και θα τις κάνω με λίγο βούτυρο και ξίγκι. Φάε λίγο ακόμη.

- Εγώ τσίτωσα μάνα.

- Όι τι δεν τρως, να σ' ρίξω λίγο, θα να 'χεις σέλεσμα. Κάτ' σε πέρασε. Κι ύστερα κάτι έλεγε στα μουγά, με έφτυνε και σταυροκοπιόνταν και μετά έφαγα τις πυρομάδες! Χαλάσαμεν απόψε με το φαΐ, νια κλούρα ακέρια. Αχ πως υπαίνονταν ωραία οι ώρες αυτές και τί θαλπωρή είχε μέσα το κονάκι με την παρέα της φωτούλας και των ανθρώπων... και έφτιαχνες τα όνειρα της επόμενης μέρας... Ταχιά, πρωί - πρωί θα με πάρει από το μικρό μου χεράκι ο πατέρας πέρα στα μακρινά λιβάδια, να μαζέψω χινοπωρίτσες φλώρες και κίτρινες. Η φύση δεν θα έχει ξυπνήσει ακόμη. Θα 'ναι σαν να έχουν λαρώσει όλα πάνω στο χώμα από λιοβάρι. Οι οξιές θα είναι κόκκινες· θα έχουν άραγες γκαρό·ια τα δέντρα και οι λεφτοκαριές πέρα στην Πλάκα; και οι λιγοστές λάλες στα πεύκα θα είναι υγρές από την πρωινή δροσιά. Άμα κουραστεί το ποδαράκι μου, θα με πάρει αγκότσια. Αχ! τι καλά που θα 'ναι...

Επανάληθα στο σήμερα μόλις άκουσα:

- Βάλε μια σειρά τσίπουρα στα παιδιά από εμένα, γνώριζα τους δικούς τους ρε..., καλοί άνθρωποι, δεν πείραζαν κανέναν, είπε ένας Βουβουσιώτης.

«Τι τα θες, στα μικρά και τα ασήμαντα για άλλους, κρύβονται τόσα πολλά από την μικρογραφία του κόσμου της στάνης, την σοφία των βουνών· τα μικρά διηγούνται τα μεγάλα»*.

Όλα αυτά χάθηκαν στην ασάφεια της μνήμης... Απλώς επιστρέφουν ενίοτε, ίσως και λίγο ωριοποιημένα... Πόση αυταπάτη όμως δέρνει τον άνθρωπο ότι όλα θα κρατήσουν για πάντα· ότι θα 'ναι ανιωνία που έλεγε και ο πατέρας για τα παπούτσια που έφτιαχνε τόσο γερά με τα άξια χέρια του...

Κι ύστερα ήρθαμε στα Γιάννενα, σήμερα ως ισότιμοι, και παλιά με την ψυχολογία του διαφορετικού, ίσως και του απόβλητου. Αυτό το βλέμμα των αστών, ίσως και των μικροαστών που μερικές φορές τάχα έδειχνε συμπόνια, ενώ ήταν οίκτος πίσω από την τυπική ευγένεια και άλλες φορές εκθρόνιζε και αλαζονεία λόγω του ρατσισμού (φανερά έκδηλου ή μη)...

Το βίωμα και η μνήμη της νομαδικής ζωής λειτουργεί σήμερα ως άσκηση εγκράτειας από τη βιοτική άνεση της σημερινής κοινωνίας· και πρέπει συχνά να τα θυμάσαι, να τα εκτιμάς για να διατηρηθείς ψυχικά υγιής από τον αληγή άνεμο του χρήματος και της κατανάλωσης!

ΜΟΡΦΑ ΤΡΥΓΗΤΗΣ 2021

* Στίχος του ποιητή Γ. Ρίτσου

ΣΑΛΜΑΣ ΕΥΑ. ΠΕΡΙΚΛΗΣ

ΛΟΓΙΣΤΗΣ - ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΟΣ

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2682 061041

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Λ. Ιωαννίνων 14, 481 00 Πρέβεζα

E-MAIL: info@salmasaccounting.gr

WEBSITE: salmasaccounting.gr

ΟΠΤΙΚΑ ΦΑΚΟΙ ΕΠΑΦΗΣ

Νάντια Αχ. Μπιστιόλη
Πτυχ. Οπτικός
Ειδικ. σε Φακούς Επαφής

Κ. Φρόντζου 12γ - ΙΩΑΝΝΙΝΑ Τηλ. 26510 26478

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ & ΜΕΛΕΤΩΝ

Αφοι Γρ. Σαμορέλη Ο.Ε.

Καντούνη 7 Γηροκομείο
afoisamoreli@yahoo.com

Τηλ/Fax: 210 6913339
Κιν: 6977 392266 6977 808764

Βυζαντινές Λέξεις και φράσεις στους Σαρακατοάνους μέρος 3ο

του Γιώργου Καπρινιώτη

1. Γλίτωσε από το στόμα του λύκου

Η φράση αυτή λεγόταν και λέγεται, όταν κάποιος διασώζεται από έναν πολύ μεγάλο κίνδυνο. Υπήρχε και στη αρχαιότητα η παροιμιακή φράση «εκ λύκου στόματος», δηλαδή, γλίτωσε από το στόμα του λύκου. Αυτή η φράση μας παραπέμπει στον 22ο ψαλμό του Δαυΐδ¹, που λέει: «σώσον με εκ στόματος λέοντος».

Σε παλαιούς καιρούς δεν ήταν ασυνήθιστο να χάνονται παιδιά κατά τη γέννησή τους ή λίγο μετά. Έτσι, για να ζήσει το μωρό, σε κάποιες περιοχές της Ελλάδας, το περνούσαν από το στόμα του λύκου. Αυτό γινόταν τρεις μέρες μετά τη γέννηση του μωρού, αφού προηγουμένως σε μια ξύλινη κατασκευή προσκολλούσαν δέρμα λύκου. Το γεγονός ότι αυτή η συνήθεια είχε παλιές ρίζες φαίνεται και από νομοκάνονα² του 17^{ου} αιώνα, όπου γίνεται αναφορά για εκείνους: «οι οποίοι περούσι τα παιδιά από το στόμα του λύκου, τάχα για να ζήσουν».

2. Ανάθεμα και έριξε πέτρα πίσω του.

Σε πάρα πολύ παλιούς χρόνους τον φονιά ή εκείνον που είχε προξενήσει μεγάλο κακό τον σκότωναν με λιθοβολισμό στο μέρος όπου είχε διαπράξει τον φόνο. Έτσι, δημιουργούνταν ένας σωρός από λιθάρια. Η τιμωρία αυτή γνωστή από τον Όμηρο, πέρασε και στα βυζαντινά χρόνια, όπου θανατωνόταν με τον ίδιο τρόπο όχι μόνο ο φονιάς αλλά και εκείνος που έφερνε πολύ δυσάρεστα νέα για τον λαό. Περνώντας τα χρόνια λησμονήθηκε η αρχική σημασία και όταν επρόκειτο να στιγματίσουν κάποιον για κακή πράξη, οι διαβάτες έριχναν σε ένα σημείο λιθάρια, ενώ αναθεμάτιζαν τον κακούργο.

Αυτό το παραδοσιακό έθιμο το αναφέρει και ο αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Ευστάθιος (12^{ος} αι. μ.Χ.), που κάνει λόγο για: κολωνούς (λόφους) λίθων επισωρευμένων προς μέτριον έξαρμα (ύψωμα), ερμαϊκού τινος φόνου υποκινούντες ενθύμιον, ον παλαιός λόγος θρυλεί (διαδίδει).

Αυτό το έθιμο έφτασε μέχρι την εποχή μας, κατά το οποίο σε ορισμένα μέρη πολίτες σώρευαν σωρούς από λιθάρια, τα οποία ονόμαζαν αναθέματα ή αναθεματίστρες και όταν έριχναν τα λιθάρια, φώναζαν «ανάθεμα»! Αυτά τα μέρη ή κορυφές λόφων ή τρίστρατα είναι κατάλοιπα της αρχαίας παράδοσης, αφού, σύμφωνα με τον Πλάτωνα ο πατροκτόνος ή

παιδοκτόνος ή αδελφοκτόνος οδηγούνταν σε τρίοδο μέσα στην πόλη και εκεί, αφού οι άρχοντες έριχναν λιθάρι στο κεφάλι τους, τον έριχναν άταφο έξω από τα όρια της πόλης, γιατί, σύμφωνα με τη λαϊκή αντίληψη, τα πονηρά νεύματα αναπτύσσουν μεγάλη βλαπτική δύναμη στους υπόλοιπους. Ο λιθοβολισμός γινόταν, για να εξουδετερωθεί ο δαίμονας του τόπου.

Σε μερικά μέρη, όπως στη Θράκη, αναθεμάτιζαν και ζωντανούς, σωρεύοντας λιθάρια, για μια πολύ κακή πράξη τους. Αυτό αποτελούσα και ένα είδος εξορίας, γιατί οι αναθεματισθέντες δεν μπορούσαν να μείνουν στην πατρίδα τους. Έτσι προέκυψαν και οι σημερινές φράσεις: *έριξε πέτρα πίσω του ή έριξε μαύρο λιθάρι*, για εκείνον που έφευγε. Μάλιστα, στα Κύθηρα για τον κακό έλεγαν την κατάρα: *του πρέπει λιθόσσωρος*.

3. Τράβα με κι ας κλαίω!

Σε αρκετά μέρη της Ελλάδας, όταν έφτανε η ώρα που η γαμήλια πομπή του γαμπρού έπρεπε να παράβει τη νύφη, εκείνος στεκόταν έξω από το σπίτι της και όταν αυτή έβγαινε έξω από την πόρτα, την τραβούσε με κάποια βία προς το μέρος του. Εκείνη, αν και συγκινημένη, που θα άφηνε την οικογενειακή εστία, έκανε δήθεν ότι αντιστεκόταν και προσπαθούσε να σύρει τον γαμπρό προς τη δική της μεριά. Τελικά, υποχωρούσε και αφηνόταν να συρθεί προς τον γαμπρό. Από αυτό το σκηνικό προήλθε και η φράση τράβα με κι ας κλαίω ή τράβα με κι ας κάνω πως δεν θέλω. Μ' άλλα λόγια, στη συνέχεια η φράση αυτή γενικεύτηκε και λέγεται σε περιπτώσεις που κάποιος αποκρούει τάχα αυτό που πραγματικά επιθυμεί πολύ.

4. Τα 'κανες ρόιδο!

Ήταν συνηθισμένο παλαιότερα, προτού η νύφη μπει στο σπίτι του γαμπρού, να χτυπά στην πόρτα ένα ρόδι, που το είχε χαράξει προηγουμένως σταυρωτά. Στη συνέχεια, το έριχνε κάτω στο δάπεδο και καθώς έμπαινε μέσα στο σπίτι το πατούσε, ώστε να διασκορπιστούν οι σπόροι του ροδιού. Η πράξη αυτή συμβόλιζε την αφθονία των αγαθών για το σπίτι, δηλαδή να έρθουν στο σπίτι τόσα καλά όσοι ήταν και τα σπυριά του ροδιού. Όπως αντιλαμβάνεται κανείς, ο διασκορπισμός των σπόρων δημιουργούσε μια ακαταστασία ή αναταραχή και μια κατάσταση μη ελεγχόμεν. Έτσι, προέκυψε και η φράση *τα 'κανες ρόιδο*, με τη σημασία ότι δεν χειρίστηκες καλά μια υπόθεση και έφερες μεγάλη ανακατωσούρα. Μ' άλλα λόγια, τα

θαλάσσωσες, τα έκανες άνω κάτω. Με την ευκαιρία, να αναφέρω ότι στη Σίφνο έλεγαν τη φράση «εφέτος θα πατήσω θέλω το ρούδι», δηλαδή, φέτος θέλω να παντρευτώ.

5. Αυτός είναι ξεφτέρη!

Η αρχική σημασία της λέξης ξεφτέρη είναι γεράκι. Πρόκειται για ένα είδος γερακιού, συνώνυμο με το κερκινέζι. Η αρχαία λέξη ήταν οξυπτέριος και σήμαινε αυτόν που είχε γρήγορα φτερά. Θυμίζω και τη λέξη οξύπους, που σήμαινε εκείνον που είχε γρήγορα πόδια. Από το γεράκι με τα γρήγορα φτερά περάσαμε στους ανθρώπους, για να αποδώσουμε σε κάποιον ότι έχει ιδιαίτερες ικανότητες, όπως είναι η γρηγοράδα και ευφυΐα. Γενικά, θα λέγαμε ότι ξεφτέρη είναι εκείνος που, χάρη στις εξαιρετικές του ικανότητες, πετυχαίνει τους στόχους του. Ο λαός για τον πολύ έξυπνο λέει και τη φράση: *αυτός πιάνει πουλιά στον αέρα!*

Οι αρχαίοι Έλληνες και μετά οι Ρωμαίοι, όταν πήγαιναν να κυνηγήσουν λαγούς, πτηνά κλπ., εκτός από τα τόξα χρησιμοποιούσαν και διάφορα αρπακτικά πουλιά. Κατά τον ίδιο τρόπο, και οι Βυζαντινοί κυνηγοί μεταχειρίζονταν αϊτούς, γεράκια και ένας είδος αρπακτικά όρνιου. Αυτό, επειδή πετούσε πολύ γρήγορα, ονομαζόταν οξυπτέριον. Γενικά τα αρπακτικά πτηνά οι κυνηγοί τα κουβαλούσαν πάνω στο αριστερό τους χέρι και, την κατάλληλη στιγμή, τα εξαπέλυαν εναντίον των θηραμάτων. Εννοείται ότι προηγούνταν μια κατάλληλη εκγύμναση και ανατροφή. Γι' αυτόν τον σκοπό, υπήρχαν ειδικοί άντρες, οι οποίοι με οδηγίες, που αντλούσαν από ειδικά βιβλία, τα οποία ονομαζόνταν *Ιερακοσόφια* ή *Ορνεοσόφια*, φρόντιζαν αυτά τα πτηνά. Αυτοί λέγονταν ιερακάριοι. Από εκεί και το επίθετο Γερακάρης, που μας είναι γνωστό από τον 15^ο αι.

Παραπομπές

- Ο Δαβίδ αποτελεί εξέχουσα βιβλική προσωπικότητα. Υπήρξε ποιμένας, μουσικός, ποιητής, στρατιωτικός διοικητής, προφήτης και βασιλιάς. Το όνομά του σημαίνει «Αγαπητός» (πηγή Βικιπαίδεια).
- νομοκάνονας: συλλογή εκκλησιαστικών κανόνων ή διαφόρων νόμων και (βυζαντινών) αυτοκρατορικών διαταγμάτων, που αφορούν την εκκλησία (Βικιλεξικό).
- Ανάθεμα: 1. η κατάρα, 2. ο αφορισμός εντός της εκκλησιαστικής κοινωνίας, 3. σωρός από πέτρες που έριχναν οι διαβάτες, σε τόπο εγκλήματος, λέγοντας τη λέξη «ανάθεμα».

Σημείωση: Βασική πηγή: Φαίδωνος Κουκουλέ, *Βυζαντινών βίος και πολιτισμός*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1952.

Επιτέλους εκλογές!!!

Η θητεία του προηγούμενου Διοικητικού Συμβουλίου έληξε, όπως πιθανόν γνωρίζετε, το περασμένο Μάρτιο. Είχε αποφασισθεί και ανακοινωθεί Εκλογοαπολογιστική Γενική Συνέλευση για τις 14 Μαρτίου 2021 με την επιφύλαξη ότι θα ήταν δυνατή η σύγκλησή της μόνον εφόσον το επέτρεπαν οι υγειονομικές συνθήκες.

Λόγω του covid-19 απαγορευόταν οι συναθροίσεις σε κλειστούς χώρους την εποχή εκείνη και έτσι η συνέλευση δεν πραγματοποιήθηκε. Με νομοθετική ρύθμιση η θητεία των ΔΣ των πολιτιστικών Συλλόγων παρατάθηκε μέχρι τέλους Οκτωβρίου 2021. Ανακοινώθηκε σύγκληση Γενικής Συνέλευσης τον Σεπτέμβριο 2021 που πραγματοποιήθηκε αλλά με μικρή συμμετοχή. Κανέναν με τις συνθήκες που επικρατούν δεν μπορείς να τον υποχρεώσεις να παραβρεθεί σε συγκέντρωση σε κλειστό χώρο. Η Συνέλευση αυτή τελικά πραγματοποιήθηκε στις 24 Οκτωβρίου με ικανοποιητική συμμετοχή λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών που επικρατούν.

Η Συνέλευση ξεκίνησε με απολογισμό πεπραγμένων του απερχόμενου ΔΣ για το διάστημα της θητείας που επιγραμματικά έχουν ως εξής:

- Έκδοση της εφημερίδας «Σαρακατσάνικα χαιρετήματα» στα καθορισμένα τακτά χρονικά διαστήματα. Το 85^ο φύλλο αφιερώθηκε στα 200 χρόνια από την επανάσταση του 1821 και τη συμβολή των Σαρακατσανών στους αγώνες του έθνους και το 86^ο στα 20

χρόνια έκδοσης της εφημερίδας

- Συμμετοχή εκπροσώπων της Αδελφότητας στο 26ο Οργανωτικό Συνέδριο Σαρακατσανών που πραγματοποιήθηκε στις Θεσσαλονίκη στις 23/3/19, στην εκδήλωση Βασιλοκ'λούρα-Μπουκ'βάλα που πραγματοποιήθηκε στις Θεσσαλονίκη στις 12/1/20 και στη διαδικτυακή Γεν. Συνέλευση της ΠΟΣΣ.

- Οργάνωση συμμετοχής στο Αντάμωμα Σαρακατσανών Αττικής στην Πάρνηθα στις 17 Ιουνίου 2019.

- Συμμετοχή με έκθεση φωτογραφίας –βιβλίου στο 39^ο Αντάμωμα Σαρακατσανών στο Πετρούλι στις 28-29 Ιουνίου 2019, στο Αντάμωμα Σαρακατσανών Πελοποννήσου στις 28 Ιουλίου 2019, στο 40^ο Αντάμωμα Σαρακατσανών στη Σαρακατσάνικη στάση στον Γυφτόκαμπο Ζαγορίου, 2-3 Αυγούστου 2019 και στο 12^ο Αντάμωμα Σαρακατσανών στη Σαρακατσάνικη στάση στα Φλάμπουρα Πρεβέζης στις 24 Αυγούστου 2019.

- Οργάνωση εκδρομής των μελών της Αδελφότητας στην Αργολίδα στις 13 Οκτωβρίου 2019.

- Οργάνωση χριστουγεννιάτικου ανταμώματος στο Γραφείο της Αδελφότητας στις 18 Δεκεμβρίου 2019.

- Οργάνωση με ιδιαίτερη επιτυχία του ετήσιου χορού της Αδελφότητας στις 18 Ιανουαρίου 2020.

- Οργάνωση διαδικτυακού ανταμώματος Σαρακατσανών με θέμα τα έθιμα Χριστουγέννων-Πρωτοχρονιάς.

- Υποβολή πρότασης προς το Υπουργείο Πολιτισμού για να ενταχθεί το «Ράψιμο του φλάμπουρα στον Σαρακατσάνικο γάμο» στον κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της πατρίδας μας.

- Συμμετοχή στο στήσιμο σαρακατσάνικου κονακιού στο Ζάππειο Μέγαρο στα πλαίσια επετειακής για το 1821 έκθεσης.

Ακολούθησε συζήτηση και τελικά αρχαιρεσίες στις οποίες εκλέχθηκαν τα παρακάτω άτομα και συγκροτήθηκαν σε σώμα ως εξής:

Πρόεδρος: Δημήτρης Α. Τάγκας.
Αντιπρόεδρος: Δημήτρης Π. Κάτσενος.
Γραμματέας: Στράτος Γούλας.
Ταμίας: Πάυλος Δ. Κατρής.
Μέλη: Λάμπρος Ναπ. Βαγγελής, Γεωργία Α. Γιαννακού, Τάσος Μιχ. Τσουμάνης.

Εξελεγκτική Επιτροπή: Βαγγέλης Καρβούνης, Ηλίας Κάλλης.

Εκπρόσωποι στην Πανηπειρωτική: Βαλάκος Λευτέρης, Γόγολος Θεόδωρος, Σαλμάς Βασίλης.

Εκπρόσωποι στην ΠΟΣΣ: Δημήτρης Π. Κάτσενος, Δημήτρης Α. Τάγκας.

Η εντολή που δόθηκε από τη Συνέλευση στο νέο ΔΣ είναι να προσπαθήσει τα φέρει κοντά στη Αδελφότητα και στο ΔΣ νέα άτομα για να προχωρήσουμε στη μετά covid εποχή.

Σε αντίθεση με άλλες συνελεύσεις δεν ακολούθησε φαγοπότη για ευνόητους λόγους. Μόνο ένα τσίπουρο καιόξω απ' την πόρτα

Καλό ταξ'δι Κώστα

Φίλες και φίλοι αναγνώστες της εφημερίδας «Σαρακατσάνικα χαιρετήματα».

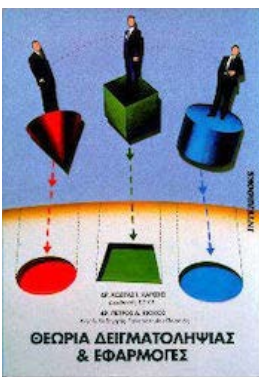
Εκ μέρους της Αδελφότητας των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου θα θέλαμε να απευθύνουμε έναν τελευταίο χαιρετισμό σε έναν σπουδαίο δικό μας άνθρωπο που έφυγε ξαφνικά και ανεπάντεχα από κοντά μας αφήνοντας ένα δυσαναπλήρωτο κενό σε όλους μας. Πρόκειται για τον Κώστα Χαρίση, του μπάρμπα Γιάννη.

Αγαπητοί αναγνώστες, ο Κώστας Ι. Χαρίσης ήταν γνωστός σχεδόν σε όλους τους Σαρακατσαναίους της Ηπείρου, και όχι μόνο. Θα μου επιτρέψετε όμως να τον «σουτήσω» και στους αναγνώστες της εφημερίδας μας οι οποίοι πιθανόν να μην τον γνώριζαν.

Ήταν χαρισματικός άνθρωπος. Οι οικογενειακές του καταβολές καθώς και οι αξιόλογες για την εποχή σπουδές του του έδωσαν σοφία, γνώσεις, σύνεση, που ποτέ δεν αρνήθηκε σε κανέναν.

Νεαρός έφυγε από τη Βίτσα Ζαγορίου του νομού Ιωαννίνων για πανεπιστημιακές σπουδές στην Αθήνα και εν συνεχεία για μεταπτυχιακές σπουδές στην Αγγλία όπου και επέστρεψε με διδακτορικό πτυχίο στην Ελλάδα. Προσλήφθηκε στη Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος και με βάσει τα αδιαμφισβήτητα προσόντα του εξελίχθηκε στην ιεραρχία της στατιστικής υπηρεσίας φτάνοντας μέχρι και τον βαθμό του Γενικού Διευθυντή (από τους πρώτους Σαρακατσάνους στην ανώτατη ιεραρχική θέση του Δημοσίου), όπου και συνταξιοδοτήθηκε.

Ο Άγιος Χαρίσης, έτσι τον αποκαλούσαν στην υπηρεσία του γιατί ήταν πάντα ένας καλός και αγαπητός συνάδελφος με όλους. Εργασιομανής, μεθοδικός, σώφρων, γεμάτος καλосύνη προς όλους τους συναδέλφους του, ποτέ και σε κανέναν δεν αρνήθηκε την συμβολή του και την βοήθεια όταν τη χρειάστηκε. Το βιβλίο του «Θεωρία δειγματοληψίας και εφαρμογές» παρότι πέρασαν περίπου 25 χρόνια από την έκδοσή του θεωρείται ακόμα αζεπέραστο, και ανατρέχουν σε αυτό πολλοί ειδικοί επιστήμονες των στατιστικών εφαρμογών.

Υπήρξε υπόδειγμα οικογενειάρχη, αγαπητός σε συγγενείς και φίλους και το σπίτι του πάντα ανοιχτό και ζεστό, για καλή παρέα και ένα ποτήρι κρασί, όπως έλεγε. Μαζί με τη σύζυγό του μας υποδεχόντουσαν με χαρά, με αγάπη και ζούσαμε όμορφες στιγμές παρέας.

Ήταν ενεργό μέλος της Αδελφότητας μας και διατέλεσε και μέλος του Δ.Σ. Πάντα με την γνωστή του ηρεμία, την σωστή του κρίση και με την προσφορά του στην Αδελφότητα μας τόσο ηθικά, όσο και υλικά κέρδιζε πάντα τον σεβασμό μας και την αγάπη όλων μας. Πάντα υγιής, φρόντιζε τον εαυτό του και απολάμβανε κάθε στιγμή της ζωής του . Αν και ορεσίβιος λάτρευε την θάλασσα. Τον αναζωογονούσε ο αέρας της, τον ηρεμούσε ο βυθός της και πάντα με σύνεση και σοβαρότητα έκανε αυτό που αγαπούσε. Η μοίρα του όμως ήθελε άλλα...

Φίλες και φίλοι, έφυγε από κοντά μας ένας ανιδιοτελής άνθρωπος, ένας καλός Άνθρωπος και αν μπορούσαμε με μια λέξη να συνοψίσουμε τον χαρακτήρα του νομίζω πως η λέξη ΤΑΠΕΙΝΟΣ του ταιριάζει απόλυτα.

Εκ μέρους λοιπόν της Αδελφότητάς μας εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια στην οικογένειά του, στους συγγενείς του, στους φίλους του και να είναι όλοι καλά και να τον θυμούνται πάντα.

Αγαπητοί αναγνώστες, θα ήθελα να μου επιτρέψετε να κάνω στον Κώστα και μια προσωπική παράκληση:

Κώστα από εκεί ψηλά που βρίσκεσαι,στα γαλανά, ήρεμα και γλυκά νερά του Παραδείσου θα ήθελα να σου ζητήσω μια χάρη, ξέρω θα βρεις τον τρόπο, κάνε μου ένα νεύμα, στείλε μου ένα χαμόγελο, για να είναι αυτή η τελευταία εικόνα που θα έχω από σένα....

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΚΑΛΟ ΤΑΞΙΔΙ ΚΩΣΤΑ.

ΓΟΥΛΑΣ ΣΤΡΑΤΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ο Πάτρικ Λη Φέρμορ στη σιάνη των Χαρισαίων

Ο Πάτρικ Λη Φέρμορ (1915-2011) γεννήθηκε στο Λονδίνο, με μικτή αγγλική και ιρλανδική καταγωγή. Θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους ταξιδιωτικούς συγγραφείς της εποχής μας. Από το 1935 ταξιδέψει στην Ήπειρο, τη Μακεδονία και τη Στερεά Ελλάδα μαθαίνοντας τα ήθη και τη γλώσσα της χώρας που έμελλε να γίνει δεύτερη πατρίδα του. Όταν κηρύχθηκε ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος επέστρεψε στην Αγγλία και κατατάχθηκε στην Ιρλανδική Φρουρά και στη συνέχεια, λόγω της γνώσης του των ελληνικών, τοποθετήθηκε ως σύνδεσμος-αξιωματικός στον Ελληνικό Στρατό. Με την κατάρρευση του Αλβανικού μετώπου βρέθηκε στην Κρήτη. Εκεί, μεταμφιεσμένος σε βοσκό, έζησε δύο χρόνια στα βουνά, οργανώνοντας τον αγώνα των ανταρτών. Με

Οι τελευταίοι σχεδόν Σαρακατσάνοι που είδα ήταν ένας καταυλισμός πάνω από τη Ρίζιανη, στους πρόποδες των βουνών της Θεσπρωτίας, στη Δυτική Ήπειρο. Οι λεύκες και η βοτσαλόστρωτη κοίτη του πρασινογάλαζου Καλαμά ξετυλίσονται προς τα δυτικά, μες από τις οροσειρές του Μπάιρον, κατά την Ηγουμενίτσα και το Ιόνιο πέλαγος. Το περίγραμμα της Κέρκυρας κόβει στα δύο το οδοντωτό τρίγωνο των βουνών που βρίσκονται στο πρώτο πλάνο, σαν το κούτσουρο που κρατάει ορθάνοιχτο το στόμα ενός αιχμαλωτισμένου αλιγάτορα. Φυσούσε, και είχε από ώρα σκοτεινιάσει, όταν η Ιωάννα και ο Τζων Κράξτον κι εγώ φτάσαμε στον μικρό οικισμό της οικογένειας Χαρίση. Εδώ, το σύνθημα για να περάσεις, που ήταν το όνομα του Campbell, έκανε αμέσως το θαύμα του, και σε λίγο είχαμε καθίσει με τις κάλτσες χάρω στα στρωσίδια, και σε μεντέρια από χαμόκλαδα και φτέρες σκεπασμένα με βελόντζες, πλάι στο τζάκι, στη γωνιά της ορθογώνιας καλύβας του Γιάννη του τσέλιγκα, που ορθωνόταν ανάμεσα στις άλλες, τις κωνικές, σαν μια μικρή καλαμένια βασιλική. Η γωνιά γύρω στο τζάκι χωριζόταν από την υπόλοιπη καλύβα με ένα είδος τέμπλου από πλεγμένες λυγαριές. Οι άντρες φορούσαν όλοι σακάκια από μαύρο υφαντό του αργαλειού και παντελόνια που στένευαν προς τα κάτω οι γυναίκες τους, δυστυχώς, είχαν εγκαταλείψει τις γεωμετρικές και δίχρωμες φορεσιές τους κι είχαν υιοθετήσει το συνηθισμένο πένθιμο μαύρο φουστάνι που φοράνε οι περισσότερες χωρικές στην Ελλάδα δεν ξεχώριζαν από κείνες παρά με τις κοκαλωτές πιέτες της φούστας τους και τις μετάλλινες πόρπες στις ζώνες. Οι παράξενες στολές που έβαζαν οι γριές είχαν μείνει στοιβαγμένες στην άκρη· τις έβγαζαν μονάχα και τις καμάρωνναν, μια φορά στο τόσο, σαν πολύτιμα αλλά ξεπερασμένα κειμήλια. Ένα ακόμα σημείο των καιρών ήταν ότι αυτή η εγκατάσταση είχε γίνει ημιμόνιμη χειμερινή διαμονή. Καθώς περνούσαμε, ο φακός που κρατούσαμε μας είχε φανερώσει δυο σειρές κρεμμύδια και μερικές νιοφυτεμένες ελιές· αμείλικτοι τοτεμικοί στύλοι μιας επικείμενης μονιμότητας. Σε κανένα μήνα ακόμα οι σκηνίτες θα τραβούσαν για τις ορεινές βοσκές πάνω από το χωριό τη Βίτσα, ψηλά στα γυμνά και υπέροχα βουνά του Ζαγοριού, ανάμεσα στα Γιάννενα και στα αλβανικά σύνορα.

Παρ' όλα αυτά, δεν μπορούσες να μην αντιληφθείς την απόλυτη διαφορά του οικοδεσπότη μας και των πολλών του αδερφιών και των γυναικών τους και των απογόνων τους -που ήταν όλοι κατά κάποιον τρόπο στοιβαγμένοι μέσα σε αυτή την κατάφωτη κόκη- από τον υπόλοιπο κόσμο στο γλωσσικό ιδίωμα, στη συμπεριφορά, στην εμφάνιση, στο ύφος και στον τρόπο με τον οποίο εκφράζονταν. Τα μαλλιά τους ήταν ξανθά και ξεχτένιστα, τα πρόσωπά τους με βουλιαγμένα μάγουλα και αετίσια κατατομή, τα γκριζογάλανα μάτια τους ορθάνοιχτα, ξύπνια και θαρρετά. Το αποφασιστικό και λεπτό περίγραμμα του πηγουνιού, των ρουθουνιών, της μύτης, των μήλων και του μετώπου, που φωτίζονταν όλα από κάτω -όπως τα πρόσωπα των Αποστόλων στο Δείπνο στους Εμμαούς- από τα πουρναρόκλαδα που καίγονταν κι από ένα λαδολύχναιο πάνω σ' ένα σιδερένιο τρίποδα έμοιαζε σχεδόν αφύσικα αριστοκρατικό. (Θα έκαναν πιο ύστερα τους πολίτες της μικρής σκυθρωπής πολιτείας, της Ηγουμενίτσας, να δείχνουν πληβείοι, σχεδόν κτηνώδεις, στα κακομαθημένα μάτια

το τέλος του πολέμου η Ελλάδα τον κέρδισε οριστικά, περνώντας τον περισσότερο χρόνο του στην Καρδαμύλη της Μάνης, σ' ένα σπίτι που σχεδίασαν μαζί με τη γυναίκα του. Το πρώτο κεφάλαιο του έργου του «Ρούμελη, οδοιπορικό στη Βόρεια Ελλάδα» με τίτλο «Οι μαύροι αποδημητές» βασίζεται στη ζωή των Σαρακατσαναίων, που τους γνώρισε στη Θράκη και στην Ήπειρο. Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 πέρασε στο κονάκι του Γιάννη Χαρίση, πατέρα του Κώστα Χαρίση, στη Ρίζιανη Θεσπρωτίας (Άγιος Γεώργιος). Το απόσπασμα του έργου από την επίσκεψη αυτή παραθέτουμε. Να σημειώσουμε ότι ο μικρότερος αδερφός του Γιάννη Χαρίση, ο Βασίλης, στο βιβλίο αναφέρεται ως «Αντώνης» και ο Χρήστος Γόγολος ως «Γκόγκολας».

μας.) Ο ανέμελος ρυθμός της κουβέντας τους, η τόλμη, το χιούμορ και η άνεση και η φιλική διάθεση και η έλλειψη νευρικότητας στον τρόπο με τον οποίο σε καλωσόριζαν, ήταν πραγματικά υψηλού επιπέδου, ένα διδακτικό παράδειγμα εκείνου που ο Castiglione, στο Il Cortegiano,* ονομάζει sprezzatura,** η υπέρτατη λεπτότητα στους τρόπους. Το ίδιο ίσχυε και για τα παιδιά -οι σκιές, σαν τον Άργο, ήταν γεμάτες από τα μάτια των όμορφων γόνων τους- και για τις γυναίκες που στέκονταν στα κατώφλια, και συχνά έμπαιναν στη γενική συζήτηση αυθόρμητα και παραβλέποντας την ιεραρχία. Πρόσεξα ότι μόνον οι σύζυγοι φώναζαν τις γυναίκες τους με τα βαφτιστικά τους ονόματα, οι άλλοι τούς απευθύνονταν με τη θηλυκή μορφή του ονόματος των αντρών τους, «Γιάνναϊνα», «Αντώναινα», «Νικόλαινα», «Γιώργαινα» και τα λοιπά.

Μετά το ψωμί και το γάλα, το ποτήρι με το ούζο άρχισε να περνάει γύρω γύρω ολοταχώς. Για να μας τιμήσουν, είπαν να σφάξουν ένα από τα δύο μικρούλικά κατσικάκια που είχαν φέρει το πρωί στον καταυλισμό. Αρνηθήκαμε (και πιθανότατα τους στενοχωρήσαμε πραγματικά, γιατί λαχταράνε μια δικαιολογία για να φάνε κρέας), πρώτον γιατί δε θέλαμε να γίνουμε μπελάς -λάθος μας- και δεύτερον γιατί είχαμε δει τα δύο κατσικάκια μαζί με τη μάνα τους σ' ένα καλυβάκι εκεί δίπλα χαριτωμένα μικρά πλάσματα με άσπρες και μαύρες βούλες, που δε μας έκανε καρδιά να τα καταδικάσουμε. Βρήκαμε πρόφαση τη Σαρακοστή, κι όλοι γύρισαν ο ένας στον άλλον με θαυμασμό και θλίψη λέγοντας:

- Για κοίτα! Τί θρήσκοι είν' αυτοί οι ξένοι, όχι σαν εμάς!

Ξέροντας πόσο αυστηρή είναι η νηστεία τους, και καταλαβαίνοντας πολύ αργά πόσο καλόδεχτη θα ήταν μια παράβαση δικαιολογημένη ή επικυρωμένη από τους νόμους της φιλοξενίας, καταντραπήκαμε, γεμάτοι αμνηχανία για την υποκρισία μας, και ευχηθήκαμε να μπορούσαμε να ανακαλέσουμε την άρνησή μας. Ο Βασίλης, ο μικρότερος αδερφός του τσέλιγκα, ο πιο όμορφος και ο πιο ξύπνιος της παρέας, μας έδειξε το κυλινδρικό μετάλλινο σκέπασμα, ένα μέτρο περίπου διάμετρο, που εφάρμοζε ακριβώς στο στρογγυλό υπερυψωμένο και στρωμένο με άργιλο κοίλωμα του τζακιού· εκεί αποκάτω έφηναν το ψωμί και τις πίτες τους, και αρνιά και κατσικάκια, όταν είχαν. Κοντά μας ήρθε ένα ζωηρό παλικάρι που το έλεγαν Χρίστο Γόγολο, αυτός ξεχειμώναζε σε μια σιάνη πενήντα μίλια μακριά, αλλά το καλοκαίρι ήτανε γείτονας κι είχε έρθει να τους καλέσει στο γάμο του, αμέσως μετά το Πάσχα. Ξανακυκλοφόρησε το ούζο και σε λίγο η καλύβα γέμισε τραγούδια που υμνούσαν τον Κατσαντώνη, τον Τζαβέλλα κι άλλους ήρωες της κλεφτουριάς. Σιγά σιγά η βραδιά κατάληξε σε μια βεγγέρα με παραμύθια, προπάντων από τον Βασίλη, σ' ένα βαρύ και δυσνόητο ιδίωμα, που έκοβε άσπλαχνα τα τελικά φωνήεντα κι έτρωγε τα μεσαία μ' έναν τρόπο που θύμιζε κάπως τα ρώσικα. Έπρεπε να εντείνεις όλες σου τις διανοητικές ικανότητες για να παρακολουθήσεις το νόημα.* Ήτανε παραμύθια που μοιάζανε κάπως με του Γκριμ, όπου έπαιζαν μεγάλο ρόλο φίδια και λύκοι και σκύλοι που μιλούσαν είχε και βοσκούς που καταλάβαιναν κι αυτοί τη γλώσσα των ζώων κι επιστράτευαν βοηθούς από το βασιλείό τους -πετεινούς, γαϊδάρους, σκύλους και χελιδόνια- για να συμβιβάσουν τους συζυγικούς τους καβγάδες. Ναι, αποστρέφονταν τους αετούς, είπε ο Βασίλης,

όταν τον ρώτησα, και για τους γνωστούς λόγους. Οι κούκοι, τα περιστέρια και τα χελιδόνια ήταν τ' αγαπημένα τους πουλιά αντιπροσώπευαν το καλοκαίρι και τα βουνά, κι όταν φεύγεις από τα βουνά για τους κάμπους, είναι πάντοτε σαν εξορία: «Έτσι κι ακούσουν τον κούκο τ' αρνιά, ξέρουμε πως είμαστε εν τάξει.» Μιλούσαν για φίδια που πήγαιναν και έπιναν γάλα κοντά στη φωτιά ποτέ δεν πρέπει να πειράξεις ένα τέτοιο φίδι -είναι το στοιχειό, το πνεύμα, ο δαίμονας της κατοικίας, ακριβώς όπως ήταν και στην αρχαιότητα, και φέρνει καλοτυχία στο σπιτικό. Έξω από τα παραμύθια, λέγανε πως μερικοί γέροι καταλαβαίνουν τη γλώσσα των ζώων και μίλησαν για την περίπτωση ενός βοσκού που τον είχαν πάρει τα γεράματα και που έμαθε πότε ακριβώς θα πεθάνει κρυφακούοντας ένα σκυλί κι έναν κόκορα που κουβέντιαζαν έξω από την καλύβα του.

- Αυτά όλα είναι λόγια, είπε ο τσέλιγκας, άνθρωπος με νοοτροπία ρασιοναλιστική. Εμένα ποτέ δε μου έτυχε τέτοιο πράγμα. Ίσως εδώ και πολλά χρόνια, στον καιρό των παπουδών μας. Όχι τώρα...

Οι λύκοι, ιδίως στα Ζαγοροχώρια, ήταν αδιάκοπη απειλή· μπορούσες να τους δεις να μαζεύονται ανάμεσα στους βράχους, κοπάδια από είκοσι και παραπάνω, και το ουρλιαχτό τους σου πάγωνε την καρδιά. Όποιος σκότωνε λύκο, του έκοβε το κεφάλι και τό 'φερνε γύρο στις καλύβες, το κατέβαζε μάλιστα και στα χωριά, και μάζευε δώρα, λεφτά είτε αυγά είτε κρασί. Ο Βασίλης, εδώ και τρία χρόνια, είχε πετύχει μια φωλιά λυκόπουλα και προσπάθησε να τα μεγαλώσει -άδικα. «Όμορφα ζωντανά, αλλά η κακία τους φαίνεται στα μάτια τους...». Και τα τσακάλια είναι κίνδυνος για τα αρνιά και τα γίδια. Αλεπούδες είχε πλῆθος, αλλά αυτές κυνηγάνε μόνο τα κοτόπουλα, κι έτσι δεν τους νοιάζει για δαύτες. Καμιά φορά βλέπουν ελάφια στα βουνά, αρκούδες όμως βρίσκεις μονάχα πολύ πιο ανατολικά, στους Κουτσόβλαχους, στις μακεδονικές πλαγιές της Πίνδου.

- Κι είναι και οι δίποδοι λύκοι, είπε με μυστηριώδες ύφος ο τσέλιγκας. Και δεν κυνηγάνε μόνο πρόβατα και

αρνιά. Κάτι τέτοιοι μού 'κλεψαν έξι άλογα που τα είχα πεδικλώσει και τα είχα αφήσει να βόσκουν πέρα στο βουνό. Μπορεί να τα πήραν οι χωριάτες, πάντα έχουμε μεπλάδες με δαύτους. Είτε οι Βλάχοι. Μέρες ολόκληρες τα γύρευα, αλλά δεν ξαναείδα ούτε τρίχα από τ' άλογά μου. Ίσως να τα πουλήσανε στα Γιάννενα, ή και πιο μακριά, στη Θεσσαλία. Μπορεί και στους Βλάχους.

Ήξεραν τα πάντα για τους Ίσκιους και τους Δαίμονες, τα Σκιάσματα και τον Δαούτη· ήτανε καταραμένη φάρα. Ο Βασίλης μίλησε για κάτι χειρότερο. Μέσα στα βουνά του Ζαγοριού, πέρα από τη Βίτσα και το Μονοδέντρι, εκεί που έβοσκαν τα κοπάδια τους το καλοκαίρι, περνάει το στενό και τρομαχτικό φαράγγι του Βίκου, που πέφτει κατακόρυφα στην άβυσσο, σε μεγάλο βάθος: ένα απερίγραπτο χάος από κοτρόνια και μυτερούς βράχους, κι ανάμεσά τους, όταν φουσκώνουν τα νερά, ένας παραπόταμος του Αώου αφρίζει μ' έναν κρότο σαν μακρινή βροντή.

- Αν ακούσεις φλογέρες και όργανα να παίζουν εκεί κάτω, έλεγε ο Βασίλης και τα μακριά του δάχτυλα απλώνονταν κατά τη φωτιά για να ξορκίσουν αυτή την ολέθρια μουσική, βιολιά και κιθάρες και μαντολίνα -να ξέρεις, δεν είναι κανένας εκεί κάτω, δεν έχει μουσικούς- είναι πολύ πολύ κακό. Κακό για τα κοπάδια, κακό για μας, κακό για όλους...

Οι άλλοι κουνούσαν το κεφάλι συγκατανεύοντας, σκεπτικοί και μελαγχολικοί, σαν να μετάνιωσαν που έφεραν στη μέση αυτό το θέμα. Τα Γιάννενα, η πρωτεύουσα της Ηπείρου, την οποία, μ' όλο που είχαν περάσει εκατό φορές από κοντά με τα κοπάδια τους, λίγοι είχαν επισκεφτεί, ξεφύτρωνε μες στην κουβέντα τους και τους κοβόταν η ανάσα, λες κι ήταν το Λονδίνο ή το Παρίσι ή η Βαβυλώνα, εστία ανήκουστης χλιδής και κεντρικό μοτίβο εξωφρενικών εικασιών και διαδόσεων. Αλλά όταν η κουβέντα γύριζε στα καλοκαιρινά τους βοσκοτόπια, στα Ζαγοροχώρια, ολωνών τα μάτια φωτίζονταν, όπως των τέκνων του Ισραήλ όταν σκέφτονταν τη Χαναάν, κι άρχιζαν να μιλάνε όλοι συγχρόνως. Εκεί πέρα έπρεπε να πάμε να μείνουμε μαζί τους! Τι

πιτσούνια, τι λαγοί! Εκεί δε σου χρειαζότανε κρασί -σε μεθούσε ο αέρας- κι άσε πια τον ίσκιο, το χορτάρι, τα δέντρα και το νερό -να δεις το νερό πώς αναβρύζει μες από τον ριζιμίο βράχο, κρύο μπουζί, δεν πίνεται, έτσι κρύο που είναι, και μπορείς να το πίνεις με την οκά, και να νιώθεις γίγαντας. Δεν έβρισκαν πια λόγια.

Μας ικέτευαν να μείνουμε. Ήθελαν να πουν κι άλλα για τα θαύματα των βουνών τους και φλέγονταν κι εκείνοι να μάθουν τα νέα από τον έξω κόσμο - τους τύχαιναν τόσο σπάνια ξένοι για να κουβεντιάσουν.

- Άκου τον άνεμο! έλεγαν.

Αλλά και τώρα, όπως και στη Συκαράγη, κάποια βαρετή αιτία μας καλούσε στην Ηγουμενίτσα και στη θάλασσα. Σηκωθήκαμε να φύγουμε με το πρώτο άρμεγμα, στις μικρές ώρες, και μας προσκαλούσαν με μια φωνή, καθώς βγήκαμε από την καλύβα, να μοιραστούμε το λαμπριάτικο αρνί τους το Πάσχα και νά 'ρθουμε στον γάμο του Γόγολου και προπάντων να τους επισκεφτούμε στα βουνά. Οι μισοί από την παρέα ετοιμάστηκαν να μας συνοδέψουν ως τη δημοσιά «για να μην πέσουμε στους βράχους και στους γκρεμούς». Το φεγγάρι κρυβόταν στον γαλατόχρωμο νεφελοκομμένο ουρανό. Ένας δυνατός άνεμος φυσούσε, κι ένα ξεσκλίδι από μακρύ ασημοκύκλωτο σύννεφο κρεμόταν στον ουρανό πάνω από τη θάλασσα κι από το ανχό σχήμα της Κέρκυρας. Από το διπλανό καλύβι ακούγαμε τα δυο κατσικάκια που βέλαζαν λυπητερά. Ο Βασίλης γέλασε.

- Ακούστε! είπε, ξέρουν πως τη γλίτωσαν και λένε ευχαριστώ. Θα σφάξουμε ένα αρνί όταν θ' ανεβείτε στα Ζαγοροχώρια και θα χτυπήσουμε και κανένα λαγό, τίποτα πιτσούνια και καμιά πέρδικα. Είναι κάτι πουλιά! πιο παχιά από κείνα που θρέφουν σε κλουβιά, στα Γιάννενα για τους στρατηγούς και τους νομαρχαίους και τους δικαστές και τους δικηγόρους και τους εμπόρους και τους δεσποτάδες...

* Ο Αυλικός, έργο του Ιταλού Baldassare Castiglione (1478-1529), περιγραφή του τέλειου αυλικού στην Αναγέννηση. (Σ.τ.μ.)

** Ψιλολόγημα, φινέτσα.

* Μου χρειάστηκε κάμποση ώρα για να πιάσω το νόημα της λέξης γυναίκα, όπως λέγεται στην κοινή δημοτική· ο Βασίλης την πρόφερε γ'νιακ.

* Μου χρειάστηκε κάμποση ώρα για να πιάσω το νόημα της λέξης γυναίκα, όπως λέγεται στην κοινή δημοτική· ο Αντώνης την πρόφερε γ'νιακ.

Για το... καρδάρι συνδρομές - ενισχύσεις

Ευχαριστούμε από καρδιάς όσους μας στηρίζουν οικονομικά, για να συνεχίσουμε.

Στα μέλη

• Φώτης Ζυγογιάννης, Αθήνα.....	100 €
• Ελένη Παύλου Κήττα Νεοχώρι Παραμυθιάς.....	20 €
• Αρβανίτης Χρυσόστομος, Ασφάκα.....	20 €
• Τάγκας Ανδρέας, Εμπεσός.....	30 €
• Δούβαλης Γεράσιμος, Ιωάννινα.....	20 €
• Τσουμάνης Χριστόδουλος, Ιωάννινα.....	20 €
• Καζούκας Γεώργιος, Ωρωπός Πρεβέζης.....	20 €
• Βαγγελής Γ. Νίκος, Λούρος.....	20 €
• Καζούκας Λεων. Χρήστος, Ηλιοβούνια.....	20 €
• Ζαρκάδης Δημοσθένης, Πέρδικα.....	10 €
• Ράπτης Μιχάλης, Παραμυθιά.....	20 €
• Γόγολος Ηρ. Σπύρος, Πετρούπολη.....	20 €
• Γόγολος Ι. Χρήστος, Καρβουνάρι.....	20 €
• Καπρινιώτης Δονάτος, Ιωάννινα.....	20 €
• Κατέρης Βασίλης, Θεσσαλονίκη.....	20 €
• Γόγολος Θεόδωρος, Πέρδικα.....	20 €
• Γόγολος Γεράσιμος, Πέρδικα.....	10 €
• Ντάγκας Ι. Θεόδωρος, Καλπάκι.....	30 €
• Αρβανίτης Απ. Δημήτριος, Καλπάκι.....	20 €
• Γιαννακός Περ. Λάμπρος, Πέραμα.....	20 €
• Φατούρος Θρ. Δημήτριος, Βρυξέλες.....	20 €
• Τσουμάνης Λεων. Κων/νος, Άρτα.....	20 €
• Τσουμάνη-Φατούρου Ελένη, Ιωάννινα.....	20 €
• Τάγκα Τηλ. Ελένη, Καμνή Φιλιπιάδας.....	30 €
• Τάγκας Τηλ. Κων/νος, Ιωάννινα.....	30 €

• Γόγολος Παν. Χρήστος, Ιωάννινα.....	50 €
• Ντέτσικας Κων. Σπύρος, Ιωάννινα.....	20 €
• Ράπτης Ανδρ. Χρήστος, Ιωάννινα.....	50 €
• Τάγκας Ελ. Χρήστος Φιλιπιάδα.....	20 €
• Τάγκας Ευάγγ. Γεράσιμος, Άγκιστρο Σερρών.....	20 €
• Τάγκας Αλ. Θεόδωρος, Ιωάννινα.....	20 €
• Τάγκα Αναστ. Παρασκευή, Σμέρτος Φιλιατών.....	20 €
• Τάγκας Νικ. Κων/νος, Ιωάννινα.....	20 €
• Τάγκας Νικ. Άρης, Αγρίνιο.....	20 €
• Κοντοδήμος Σπ. Νίκος, Ιωάννινα.....	20 €
• Τάγκας Γ. Δημήτριος, Ιωάννινα.....	20 €
• Κάτσης Παν. Δημήτριος, Αθήνα.....	20 €
• Κραβαρίτης Δημήτριος, Γαλάτσι.....	40 €
• Λαδιάς Αρ. Αχιλλέας, Λούρος.....	20 €
• Γιαννακός Γ. Λάμπρος, Αθήνα.....	20 €
• Γιαννακός Γ. Κων/νος, Αθήνα.....	20 €
• Βαλάκος Γ. Απόστολος, Αθήνα.....	50 €
• Χασκής Κων/νος του Σάββα, Καλπάκι.....	20 €
• Σαλμάς Ηλ. Βασίλειος, Αθήνα.....	20 €
• Βαλάκος Γ. Ελευθέριος, Αθήνα.....	20 €
• Καπρινιώτης Βασίλης, Αθήνα.....	20 €
• Κάλλης Θ. Ηλίας, Αθήνα.....	20 €
• Κάλλης Ηλ. Σπύρος Αθήνα.....	20 €

Eurobank

• Καρβούνης Περικλής, Παραπόταμος.....	20 €
• Τσουμάνη Παν. Δήμητρα, Ιωάννινα.....	20 €

• Τζουμερκιώτης Ε. Γεώργιος, Ιωάννινα.....	30 €
• Τάγκας Περ. Μιχαήλ, Νέα Κερασούντα.....	20 €
• Γόγολος Δ. Γεώργιος, Ηγουμενίτσα.....	50 €
• Κώνστας Δημήτριος, Ηγουμενίτσα.....	30 €
• Τέζας Χρήστος, Ιωάννινα.....	20 €
• Μίγκος Δήμος, Καβάλα.....	50 €
• Τσουμάνης Αχ. Αλκιβιάδης, Θεσσαλονίκη.....	30 €

Εθνική Τ.Ε.

• Βαγγελής Απ.Ελευθέριος, Ηγουμενίτσα.....	70 €
• Χαράλαμπος Ανδ. Καψάλης, Ιωάννινα.....	20 €
• Καπρινιώτης Ιωάννης, Ζίτσα.....	20 €
• Κήττα-Μήτσιου Δήμητρα, Περιστέρι.....	20 €
• Ντέντας Χρήστος, Κιλκίς.....	20 €
• Αχνούλας Ηλίας, Ιωάννινα.....	20 €
• Μακρής Θεόδωρος, Ιωάννινα,.....	20 €
• Πασχάλης Θεόδωρος, Νέα Σελεύχεια.....	100 €
• Τάγκας Ιωάννης,.....	20 €
• Καραγιάννης Παναγιώτης, Ιωάννινα.....	20 €
• Μπαλλάς Κων/νος, Εύοσμος.....	20 €
• Κάτσηνου Βασιλική, Πρέβεζα.....	70 €
• Τσακούμης Ιωάννης, Καλύβια Αττικής.....	50 €
• Γόγολος Βασίλειος Ηγουμενίτσα.....	30 €
• Κάτσανος Στράτος, Πάτρα.....	30 €
• Γρίβα-Νατσούλη Ειρήνη, Αθήνα.....	20 €
• Γρίβα Γ. Παναγιώτη, Χαραυγή Φιλιατών.....	20 €
• Κάτσηνου Πανωραία, Πρέβεζα.....	30 €
• Κήττα Στ. Χρυσάνθη, Αθήνα.....	20 €
• Μπάρκας Βασίλειος, Ιωάννινα.....	20 €
• Καρβούνης Δ. Γεώργιος, Πετρούπολη.....	30 €

Μια χιονισμένη βραδιά στην Κυρά Βγένα¹

του Γιάννη Καρβούνη-Παπαρούνα

- Από πού είσαι;
- Απού π'θινά. Σαρακατσάνος είμαι. Δεν έχου χουριό, δεν ανήκου π'θινά.
- Πού πάγηταν του καλουκαίρι;
- Γιατί του χειμώνα δεν λέει τίποτα; Ποιος είναι ου λόγους που μόνο το καλοκαίρι;
- Ε! να το καλοκαίρι ήταν σταθερό. Ενώ ο χειμώνας πότε από δω πότε από κει. Πότε Πρέβεζα, πότε Άκτιο, Πότε Βόνιτσα, πότε Πάργα, πότε Πέρδικα, πότε Άρτα, πότε Μούρτο, πότε Ηγου-μενίτσα και πάει λέγοντας.
- Καλά! Είμασταν στο Πάπιγκο. Είχα-με ζήσει πολλά χρόνια στο Πάπιγκο. Οι Παπιγκιώτες με τα τ'φέκια δε μας δέχθηκαν ένα καλοκαίρι. Μας πήραν στο κυνήγι, φτάσαμε στο Δολό². Από το Δολό τρία τέσσερα χρόνια εκεί, φορτώνομε τα πρόβατα και τα γίδια στα φορτηγά στη κορυφή της Κανέτας στο διάσελο, και τραβήξαμε για την Παλιά Ελλάδα, όπως την έλεγε ο μπάρμπα Αλέξης³. Μας συνόδεψαν και τα ξαδέρ-φια του πατέρα μου, οι Βαγγελαίοι μέχρι εκεί. Ο Μήτσο Καρβούνης με την Κωστάντω⁴, ήρθαν αργότερα με τέσ-σερα άλογα περπατώντας. Τα πρόβατα στον κάμπο του Αγρινίου. Τρακόσια πρόβατα γέμισε μια λάκα. Ο μπάρμπα Αλέξης τα φύλαγε.
- Τα π'λάς γέρο τα πρόβατα;
- Ωρε παιδί μ' δεν ξέρου, δεν είναι δω ο γαμπρός μ'. Καλά, ήρθαν κι αυτοί με τ' άλογα. Ξεχειμωνιάσαμε. Λάσπες, χλα-πάτσες, φόβος. Ο Μήτσο Καρβούνης, μόλις βάρεσε η άνοιξη, μας παρατάει, τράβηξε για το Σακαρέτσι.⁵ Τραβη-χτείτε και σεις προς τα πάνω, μας λέει. Περνάμε τον Αχελώο, το Ματσούκι, τις Κνούτες, αζέχαστο τοπίο τ' ανθισμέ-να λιόδεντρα. Γυρίζει πίσω, δε βρήκα τίποτα, μας λέει. Γυρίζουμε πίσω περνάμε τον Αχελώο, νύχτα περνάμε τ' Αγρινίου, όλο τ' Αγρίνιο θκό μας. Βγήκαμε στη Καμαρούλα. Βρήκαμε λιβάδι, ξεκαλοκαιριό στη Κυρά Βγένα. Παναιτωλικό 1700 μέτρα υψόμετρο. Τ' άλλα ξαδέρφια μας, οι Καρβουναίοι χαρούμενα, ήρθε ο μπάρμπα Μήτσος με πολλά πρόβατα, τσέλιγκας, απ' την Ήπειρο, μας βγάλανε μέχρι παραπάνω. Έξω από την Καμαρούλα σταματήσαμε να ξεκουραστούμε, αρμέξαμε, πήξαμε το γάλα, ξευχήσαμε. Την άλλη μέρα προχωράμε, περνάμε τις Λάσπες, φθά-νουμε στο Σελίχοβο (επίσημο όνομα Αγία Παρασκευή). Προχωράμε, περ-νάμε τα έλατα και βγαίνομε στο Φαλα-κρό. Λίγο πριν τελειώσουν τα έλατα για να 'χουμε και λίγο ίσκιο, ρίχνου-με κονάκια, ολομόναχοι. Ωραία εδώ. Σάρες, απότομο, ξεκαλοκαιριάσαμε. Ήρθε όμως γρήγορα ο φθινόπωρος. Οι χαρές του καλοκαιριού τελείωσαν νωρίς, για τον βλάχο Μήτσο Καρβού-νη. Ο μπάρμπα Αλέξης στον κάμπο του Αγρινίου με τα ζούρια. Εμείς ακόμα εκεί επάνω, άρχισε ο καιρός να βαρεί

γερά. Εκείνες τις μέρες, ήρθε και το πρώτο χιόνι. Πού! Στο Φαλακρό. Πάνω ακόμα και απ' τα έλατα. Δεν μπορείς να το πιστέψεις. Ένα μέρος απρόσιτο, σάρες ατέλειωτες. Το ψωμί πού το ψήνεις και το αλεύρι πώς το κουβαλάς με το Ντουρί από το Αγρίνιο, μια μέρα δρόμος; Και το άλογο να 'χει τη σοφία του και να ξέρει καλύτερα από σένα πού θα πατήσσει και πώς θα σε βγάλει απάνω. Και σύ να πηγαίνεις μπροστά, δεκαεξάχρονο παιδάκι.

Αυτό είναι Σαρακατσάνος!

Τι είναι Σαρακατσάνος; Αυτό είναι Σαρακατσάνος. Να 'ναι δεκαέξι χρο-νών παιδί, ν' ανεβαίνει μόνο του, να φέρει τ' αλεύρι με τον Ντουρί και ό,τι άλλο χρειάζεται ο άνθρωπος απ' την πολιτισμένη κοινωνία του Αγρινίου. Οι θέσεις που πάταγε το άλογο, ήταν καθορισμένες. Οι πατημασιές έπρεπε να είναι συγκεκριμένες και στο ίδιο σημείο κάθε φορά που ανεβαίναμε και που κατεβαίναμε. Και το άλογο ήξερε εκεί που είχαν γίνει φωλιές απ' τα πέταλα της προηγούμενης φοράς να ξαναπατήσει. Το άλογο μπροστά απ' τον άνθρωπο.

Αυτό... αυτό είναι Σαρακατσάνος! Ν' αγαπά το βουνό και να ζει τα καλοκαί-ρια μακριά απ' τον κάμπο. Όπως είπα, όμως, ο χειμώνας ήρθε νωρίς. Τα έλατα άρχισαν να βουίζουν, όπως βούιζαν, τα έλατα στα αυτιά του Σκουρογιάννη στη Γερμανία και με τον αχό των ελάτων της πατρίδας του, αποκοιμόταν⁶. Έτσι και μείς αποκοιμόμασταν σ' αυτό το απόσομακρο, το μοναχικό, το απέεερα-ντο βουνό, ολομόναχοι.

Αυτό θα πει Σαρακατσάνος!

Μετά, όπως είπα, ήρθε το πρώτο χιόνι. Κατεβάζω τα πρόβατα και μαζεύονται γύρω γύρω από το φριτζάτο μας και περιμένα να έρθει η μάνα μου, η οποία ανέβηκε στην κορυφή ακριβώς επάνω, εκεί που όταν χάραζε η μέρα και έβγαί-νε ο ήλιος, έβλεπες ένα βουνό που είχε μια ομαλότητα στην κορυφή του απάνω, κοίλες και κυρτές καμπύλες επιφάνειες, σαν καλλιγράμμη γυμνή γυναίκα να κοιμάται στο πλευρό και να βλέπει τον κάμπο του Αγρινίου. Το χορτάρι, παχύ, πάταγες και έμπαινε το παπούτσι μέσα. Αγνάντευες ανατολικά και το μάτι έφτανε πέρα, μακριά, μέχρι τα Βαρδούσια. Δυτικά όλα τα Ακαρ-νανικά βουνά, πέεερα μακριά ως τον Μύτικα, όλα στο πιάτο. Χαρά ένιωθες, όμορφα. Ελεύθερος, ελεύθερος. Ούτε ελπίζεις, ούτε φοβάσαι, ούτε ξέρεις τι σε περιμένει την άλλη στιγμή, ούτε τι θα σε βρει.

Αυτό θα πει Σαρακατσάνος!

Ήρθε, όπως είπαμε, το χιόνι και το δεκαεξάχρονο αγόρι περίμενε να κατέ-βει η μάνα με τ' άλογα. Άρχισε να χιο-νίζει, άρχισε να φυσάει και να σηκώνει ακόμα και τις πέτρες πάνω στο όμορ-φο και στο καμπύλο και καλλιγράμμο

σώμα της Κυρά Βγένας. Εκεί λοιπόν προσπαθούσε η μάνα να κατεβάσει τ' άλογα, χαμηλότερα και να 'ρθεί κοντά στα πρόβατα που ήμουν κι εγώ. Τα άλογα όμως πάλι καταλάβαιναν, πάλι ήξεραν τι θα συμβεί και όσο κι αν τα 'σπρωχνε έμειναν ακίνητα και άρπαζαν το παχύ χορτάρι, αχόρταγα, και δε κου-νιόταν απ' τη θέση τους. Τα έσπρωχνε, τα κουνούσε, χράπι-χρούπι το παχύ χορ-τάρι, τ' άλογα ακούνητα. Να γεμίσουν το στομάχι τους θέλανε, τίποτα άλλο πριν το χιόνι τα σκεπάσει όλα. Βρίσκει τότε μια σπηλιά, χώνεται από κάτω, μαζεύεται, σφίγγεται και κει περίμενε να δει τι θα γίνει. Η νύχτα πέρασε εκεί για τη Σαρακατσάνα γυναίκα. Απίστευ-το για τις άλλες γυναίκες του κόσμου. Το δεκαεξάχρονο αγόρι, δε θυμάται πια, έγινε εβδομηντάχρονο, πώς την πέρασε εκείνη τη νύχτα, δεν ανησυχού-σε για τη μάνα του, δε φοβόταν ολομό-ναχο στη απόλυτη ερημιά! Η απλότητα, η αφέλεια, η ελαφρότητα ενός παιδιού δεκαέξι χρονών! Ε δεν ανησυχείς; Φώναξα κάνα δυο τρεις φορές: Μάνα-ααα, μάναααα. Τίποτα. Ανέβηκα λίγο παραπάνω, φώναξα πάλι κάνα δυο τρεις φορές, το χιόνι έπεφτε, ερημιά παντού. Τίποτα. Γύρισα, χώθηκα κάτω απ' το

Αυτό είναι γυναίκα Σαρακατσάνα!

Έφτασε στα πρόβατα !

- Τι έγινε ρε μάνα! Τι συνέβη;

- Παιδί μου, δε μπόργα να τα κάνω κάτ'. Με τίποτα. Όρμισαν στου χουρ-τάρι. Με τίποτα πιδάκι μ'. Δεν έκαναν κάτ' με τίποτα. Κι έτσο' χώθηκα κάτω από μια σπ'λιούλα και κει πέρασα τ' νύχτα κι ο Θεός βοήθ'σει και δε κου-κάλιασα.

Πω πω σκέψεις! Ο δεκαεξάχρονος δε σκέφτεται πολλά, δεν τα μελετάει, δεν τα εμβαθύνει, το αφήνει να περάσει. Έτσι είναι μάλλον η ζωή, δε πρέπει να υπάρχει καλύτερη. Αυτός είναι τρόπος που ζεις. Ναι αυτός είναι ο τρόπος που ζεις. Αυτό θα πει Σαρακατσάνος. Σκηνί-της. Αυτό θα πει σκηνίτης. Σκηνίτης θα πει, μένεις σε σκηνή. Μένεις σε σκηνή. Όχι αγοραστή. Είναι... φκιαχτή. Είναι υφαντή. Και λέγεται τέντα. Τέντα. Έχει έναν καβαλάρη. Έχει φούρκες δεξιά κι αριστερά, στήνεται τεντώνεται με τα σχοινιά, όπως η σκηνή του πολιτισμέ-νου αστού που κάνει διακοπές στην ύπαιθρο. Τίποτα το διαφορετικό. Εκεί λοιπόν είναι ο ύπνος. Εκεί, έφαγα, σε ηλικία επτά ετών και τον καβαλάρη στο κεφάλι ένα βράδυ. Όταν η μάνα μου έσκαβε γύρω γύρω αυλάκι για να μην

φριτζάτο, ακούμπησα το κεφαλάκι και αποκοιμήθηκα, ακούγοντας να βουί-ζουν τα έλατα, όπως τ' άκουγε τότε κι ο Σκουρογιάννης στη Γερμανία, και θυμότανε το χωριό του και τον έπαιρνε ο ύπνος, όπως είπα.
Ξύπνησε το παιδί το πρωί και κοίταζε γύρω του, είχε σταματήσει το χιόνι, άρχισαν τα πρόβατα να τεντώνονται, άρχισε να καλυτερεύει και ο καιρός, βγήκε κι ένας ήλιος, περίεργο κι αυτός ήθελε να βοηθήσει ν' απαλύνει τον πόνο απ' τη νύχτα, απ' το κρύο, τη μοναξιά και απ' την απελπισία. Και κει πάνω κατηφόριζε η Κωστάντω με τ' άλογα.
- Μάνααα, μάνααα!
- Εεεεε, Γιάννη μ', εεεε πιδί μ', ιέρχου-μι, ιέρχουμι.

μπουν τα νερά μέσα. Έτσι! Αυτό είναι Σαρακατσάνος. Ε, αυτό είναι Σαρακα-τσάνος.

- Τώρα τι κάνουμε μάνα;

- Τι να κάνουμε πιδί'μ, ου πατέρας δεν έρχεται ακόμα. Τίποτα δε βλέπω, δεν ακούγεται.

Ο πατέρας είχε κατέβη κάτω να βρει λιβάδι. Γύρισε από δω, γύρισε από κει, ο κάμπος του Αγρινίου ήταν όλο ρύζια, όλο χλαπάτσες κι όλο αβδέλες, δεν του άρεσε. Δεν ήθελε να ξαναπάει στον αδελφό του. Έκανε τον κατήφορο, λίγο πιο ανατολικά, στη Λυσιμαχία προς τα μέρη του Παναιτωλίου, προς τα μέρη της Παραβόλας, τα μέρη της Τραγάνας. Η λέξη τραγάνα, μάλλον τον τράβηξε. Τα μέρη είναι τραγανά, ήταν από καπνά, δεν ήταν από λάσπες, δεν

ήταν από ρύζια, δεν ήταν επικίνδυνα για χλαπάτσα, στεγνός τόπος, ε, αυτόν τον τόπο περισσότερο τον αγαπούσε. Γύρισε, θα κατέβουμε ετούτα τα μέρη από δω, ανατολικότερα, γυναίκα. Δεν ξέρω, αλλά λέω να πάμε κατά δω. Να πάμε σιαδώ. Σηκωθήκαμε ... Και αρματωθήκαμε και ήρθε ο καιρός να φύγουμε, πάντα καθυστερημένος ο Σαρακατσάνος, πάντα αργός, πάντα ταλαιπωρημένος, ο Νίκος Καρατζένης⁷, τον περιγράφει τόσο ωραία σε ένα άρθρο του, κατεβαίνοντας από τα Τζουμέρκα για τα χειμαδιά, διαβάζοντάς το βρέθηκα μέσα στο κείμενό του, ακριβώς στο κέντρο, κέντρο, κατάκεντρο, έβαλα τα κλάματα. Τον πήρα τηλέφωνο και του είπα, να'σαι καλά Νίκο, είσαι Σαρακατσάνος; Όχι δεν είμαι Σαρακατσάνος, προβατάρης είμαι. Τσοπάνικη ζωή την έχω ζήσει. Τέλος πάντων, κατεβαίνοντας, μπήκαμε μέσα στα έλατα, κατηφορίζουμε. Το πρωί περνάγαμε πάνω από το χωριό της Αγίας Παρασκευής, το Ζελίχοβο. Τα τζάκια κάπνιζαν, έβγαζαν αχνό. Οι μπουχαρήδες κάπνιζαν, έβγαζαν αχνό. Τα ματάκια μου, το μυαλό μου, κοίταζαν και χάζευαν τους μπουχαρήδες που κάπνιζαν, ωχ φασουλάδα ζεστή, ωχ ένας τραχανάς για το στομαχάκι μου θα ταν όνειρο, πως θα'ναι αυτοί εκεί μέσα, ζεστά, όμορφα, σαν άνθρωποι. Όμως δεν υπάρχει χρόνος για όνειρα, τα πρόβατα φύγανε, από πίσω λοιπόν, περνάμε το Περιστέρι, φτάνουμε στ' Αφράτο, εκεί μας περίμενε... εκεί κάτι συνέβη, άγνωστο για μένα, άγνωστο και για τον πατέρα. «Ένας βλάχος, μωρέ, κατέβαινε εδώ και τα 'χασε τα πρόβατα.» Κάτι έφαγαν, κάτι συνέβη, φουσκώνανε, πέφτανε κάτω και ψοφάγανε. Άλλοι είπαν, κάποιο χορτάρι, άλλοι είπαν, του ρίξανε φάρμακο γιατί ήταν πολλά τα πρόβατα και δεν τον ήθελαν να κατεβεί με τόσο βιος. Έμειναν τα μισά. Τότε ξεχειμωνιάσαμε πάλι κακήν κακώς σε μια καλύβα, σ' ένα σπιτάκι τετράγωνο, τέσσερα επί, πέντε τέσσεροι νοματαίοι. Ο πατέρας, η μάνα, ο μπάρμπα Αλέξης και ο Γιάννης. Όταν κάποιοι ερχότανε, έβγαινε ο πατέρας μου έξω με το παλτό στην πλάτη.

- Τι κάν'ς ωρέ μπάρμπα πώς είσαι;
- Ε καλά πώς να μαστε, να εδώ σαν τα γουρούνια στο κουμάσι. Όταν τ' άκουγα έλεγα τι λέει. Καλά. Πέρασε κι αυτός ο χειμώνας.
- Πατέρα, εγώ πρέπει να φύγω, πρέπει να βρω τον δρόμο να βγάλω το ψωμί μου και να φκιάξω τη ζωή μου. Θα πάω νυχτερινό σχολείο. Την ημέρα θα

δουλεύω στα χωράφια στα τρακτέρια, στα οργώματα και ό,τι άλλο χρειάζεταιται.

- Παιδί μ' τι να σου πω!

Προχώρησε η υπόθεση, προχώρησα, έφυγα, ήρθα στην Αθήνα, συνέχισα τα βράδια στα σχολεία, πήρα υποτροφία, πήγα στη Γερμανία, αυτό θα πει Σαρακατσάνος. Αυτό θα πει Σαρακατσάνος; Ναι, μάλλον από κείνα τα παιδιά του Χάρη Πάτση. Είναι αυτό; Μάλλον. Σπούδασα έγινα μηχανικός. Γύρισα, χτυπήθηκα. Η Ελλάδα της μίζας, της ρεμούλας, της πίεσης, των εκβιασμών των εξαναγκασμών και όλων των ασμών. Άντεξα, κουράστηκα, πόνεσα, αγωνίστηκα και μαζί μου και η σύντροφός μου, στάθηκε όρθια και παλληκάρι. Πριν φύγει ο πεθερός μου τον είχε ρωτήσει, «από πού είμαστε πατέρα; Σκηνίτες είμαστε παιδί μου.» Μάλλον κι αυτή, Σαρακατσάνα. Αυτό θα πει Σαρακατσάνος. Προχώρησα, έφτασα από τα νυχτερινά σχολεία και εβδομνητάρια. Κι έφτασα στο τέρμα, που ο καημός δε φτάνει.

Αυτό είναι Σαρακατσάνος. Είναι μια ολόκληρη ζωή. Είναι αυτό που θέλω να θυμηθώ, πως γυρίζοντας πίσω, βλέπω ακόμα τους δρόμους τις πορείες, την Πρέβεζα, το Άκτιο, τη Βόνιτσα, την Άρτα, την Πέρδικα, τα Σίβοτα, την Ηγουμενίτσα με τον Πιτούλη⁸ και το χωνί με τις σταφίδες του παππού μου, του παππούλη, Χρήστου Παπαρούνα. Να δώσουμε τ' αρνιά, να πάρουμε λεφτά και να γυρίσουμε στο Μαργαρίτι...

- Μάνα, έφτασα στο τέλος. Και ό,τι άλλο θυμηθώ θα το γράψω.
- Ά! Γιάννη, πάλι τα ίδια Γιάννη, πάλι τα ίδια Γιάννη με το γράψιμο.
- Τι να κάνω μάνα. Το χούι δε κόβηται. «Ε μάτια μ', Γιάννη μ', το χούι δε κόβηται, βγαίνει πρώτα η ψχή και μετά το χούι καλ' μέρα σ'.

- Ε, αυτό είναι θειά Λόπη⁹, αυτό που μου 'πες ακόμα το θυμάμαι, πρώτα βγαίνει η ψ'χή και μετά το χούι. Σας το αφιερώνω θειά, σε σένα και στη μάνα μου, αυτό που βγαίνει μέσα απ' την ψυχή μου:

Σαρακατσάνα Μάνα μου!

«Ήρθε πάλι ο καιρός να φύγεις. Φεύγοντας γεννήθηκες, φεύγοντας μεγάλωσες. Μαζί σου φεύγοντας μεγάλωσα κι εγώ. Όπου κι αν έμεινες, φεύγοντας έμεινες, πώς το άντεξες; Τι να σου πω!».

Γιάννης Καρβούνης-Παπαρούνας
Θρακομακεδόνες Οκτώβρης 2020.
(Όμως μαγνητοφωνημένο πριν δέκα χρόνια)

⁴ Οι γονείς μου.

⁵ Τα καλοκαίρια παιδί με τα αδέρφια του ανέβαιναν στο Σακαρέτσι.

⁶ Διήγημα του Δημήτρη Χατζή.

⁷ Συγγραφέας Φιλολόγος.

⁸ Καραγκούννης μεγαλοτσέλιγκας.

⁹ Αδελφή της μάνας μου.

Η «Μεγάλη Ιδέα» που έμεινε ανοιχτή κι αγιάτρευτη πληγή*!

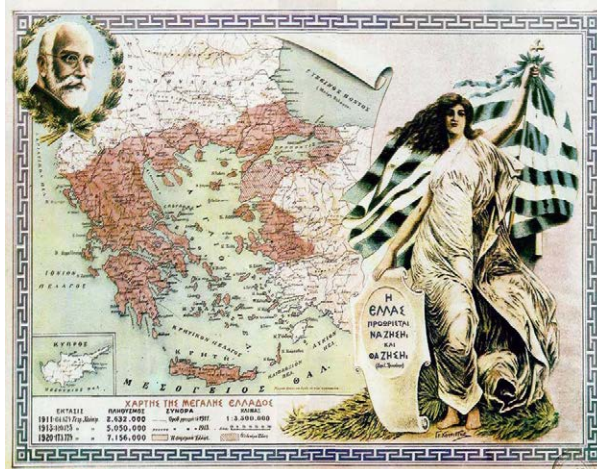
του Σπύρου Χ.Τάγκα

Αν θέλουμε να εστιάσουμε, πραγματικά, στα 200 χρόνια που πέρασαν από την έναρξη της Επανάστασης μέχρι σήμερα και, επέκεινα, να ανακαλύψουμε ποιος ήταν ο «κύριο μοχλός» που κίνησε δομικά το, ήδη, μικρό βασίλειο να γίνει, τελικά, ένα κανονικό κράτος· θα πρέπει –το οφείλουμε άλλωστε-, να σταθούμε ιδιαίτερα στην ιστορία της «Μεγάλης Ιδέας», ήτις, προσανατόλισε όλο το διάβα της σύγχρονης Ελλάδας μέχρι, τουλάχιστον, το 1922, όθεν, ουσιαστικά κατέρρευσε μαζί με μια ανείπωτη καταστροφή.

Εμπνευστής και δημιουργός του αφηγήματος της «Μεγάλης Ιδέας» ήταν ο πολύς, όντως, και οξύνους πολιτικός Ιωάννης Κωλέττης (1773 -1847) απ' το Συρράκο της Ηπείρου (καθ' όλα εγγράμματος και κατάρτισμένος, τόσο, που να του χρεώνεται ακόμη και η γραφή της περιήμης «Ελληνικής Νομαρχίας – Ανωνύμου του Έλληνα»), ο οποίος, ήταν και ο πρώτος συνταγματικός πρωθυπουργός της χώρας. Όντας «Αθηναίος» ως γιατρός και αξιωματούχος ο Ιωάννης Κωλέττης, είχε εισέλθει από νεαρός δίπλα στον μέντορά του στην σαγήνη και την έκσταση της «μεγάλης πολιτικής» και, κατανοώντας βαθιά, πώς έχει να κάνει με ένα πολύ μικρό κράτος στο οποίο ζούσαν

θεία, στην αρχή έδωσε μια δημιουργική ώθηση στο μικρό κράτος και όλα κινούνταν πάνω στο ρυθμό της απ' άκρη σ' άκρη της επικράτειας, στην συνέχεια έγινε η κύρια βάση και αφορμή για «εκκόλαψη του, κακώς ειπείν, εθνικισμού», για πρώιμες και παράτολμες ενέργειες που κατέληξαν, μετά από πολλές εσωτερικές θυσίες, στο «χαμένο πόλεμο» του 1897 που, παραλίγο (αν δεν μεσολαβούσαν για ίδια συμφέροντα οι λεγόμενες Μεγάλες Δυνάμεις), να γυρίσει την Ελλάδα στα πρώτα γεωγραφικά και οικονομικά όριά της.

Μπορεί, βεβαία, αργότερα πάλι, αυτή -τούτη η ίδια η Ιδέα να ανατροφοδοτήθηκε και να εμπλουτίστηκε δεόντως από χαρισματικούς ηγέτες (σαν τον Ελευθέριο Βενιζέλο), που θεωρούσαν στρατηγικά ότι «η Ελλάδα είναι μικρό κράτος, δεν έχει σπονδυλική στήλη, οπότε, οφείλει να μεγαλώσει για να επιβιώσει καθώς είναι ίδιον των μικρών κρατών να καταστρέφονται και να χάνονται», να έτρεξε επιτυχώς παράλληλα με τους νικηφόρους Βαλκανικούς Πολέμους, καθώς, και τον 1ο Παγκόσμιο, αλλά, το συνεχές γεωπολιτικό τράβηγμα «από δω και από κεί» και η αναπάντεχη νεκρανάσταση των γειτόνων Τούρκων είχε ως αποτέλεσμα την οδυνηρή καταστροφή της Μικρασίας και την μετακίνηση Ελληνικών

διάσπαρτες διάφορες λαότητες επινόησε, καταρχήν, ένα κεντρικό πλαίσιο ενοποίησης και ομογενοποίησης αυτών των λαοτήτων...

Κατά δεύτερον (και αφού θα κατοχύρωνε το βασικό του σκοπό), θεωρούσε, περίπου, σαν μακροπρόθεσμο ιδεολογικό μανιφέστο, ότι (...) «Ελλάδα δεν είναι μόνο το σημερινό περιορισμένο γεωγραφικά κράτος, αλλά, Ελλάδα είναι όπου υπάρχουν και ζούν Έλληνες» που (μέχρι τότε), ήταν ακόμη αλύτρωτοι. Έφτιαχνε, λοιπόν, αυτός ο μεγάλος πολιτικός (που κατηγορήθηκε και ως πανούργος μέσα στην δαιδαλώδη ελληνική πολιτική κονίστρα), παράλληλα και την κρίσιμη «οδό διαφυγής» προς το μέλλον: μια ελπιδοφόρα και ευεργετική προοπτική να μεγαλώσει αυτό το μικρό κράτος και, οιονεί, ενσωματώνοντας τους υπόλοιπους σκλαβωμένους Έλληνες, να γίνει ένα μεγάλο κανονικό κράτος που θα προοδεύσει και, οπωσδήποτε, θα ανήκει στη Δύση και στο δυτικό πολιτικό – πολιτισμικό μοντέλο.

Καθώς τα χρόνια περνούσαν και οι κυβερνήσεις αλληλοδιαδέχονταν η μια την άλλη (μαζί με τις σοβαρές κρίσεις που παρείσδυναν ανυπόφορες και τραγικές), το αφήγημα τούτο πήρε και φούντωσε ξεπερνώντας τα όποια παραταξιακά χαρακτηριστικά και, επιτέλους, μετασχηματίστηκε εξ ολοκλήρου σε «εθνικό αφήγημα» (αυτολεξεί), και, παραπέρα, σε ένα «εθνικό σκοπό» που διέτρεξε όλο τον 19ο αιώνα και το πρώτο τέταρτο του 20ου...

Πλην, όμως, η «Μεγάλη Ιδέα» που, αλή-

πληθυσμών που, από πολλούς αιώνες, είχαν μόνιμη και εδραία παρουσία, στην απέναντι πλευρά Αιγαίου...

Ασφαλώς, όχι μόνο επρόκειτο εδώ για το μεγαλύτερο πλήγμα που δέχτηκε γενικά ο Ελληνισμός ακόμη και από τα χρόνια της Αρχαιότητας, αλλά, -το κυριότερο, αποτέλεσε και την οριστική ταφόπλακα των όποιων μεγάλων σκοπών και στόχων είχαμε θέσει (ή θα θέταμε) ως έθνος και ως λαός. Έκτοτε, η Ελλάδα, θαρρείς «ξερυθμίστηκε», έχασε το «κέντρο βάρους» της κι ουδέποτε ξεμύτισε, πλέον, στην κεντρική φωτισμένη σκηνή των μεγάλων εθνών.

Το αντίθετο μάλιστα: έκτοτε υπάρχει (καίτοι διαμορφώθηκε και εμποτίστηκε ποικιλότροπα), μόνιμα πάντα η αίσθηση, αφενός, ότι η Ελλάδα μικραίνει και αφετέρου (σύμφωνα με το ευφυές θεώρημα του Βενιζέλου), θα δεχτεί, ενδεχομένως, και το συντριπτικό πλήγμα που θα την καταδικάσει ολότελα! Αν εξαιρέσουμε, λοιπόν τώρα, ότι στα πιο σύγχρονα χρόνια, υπήρξε η στρατηγική επιλογή της εισόδου στην ΕΟΚ και στην ΕΕ που μας έβγαλε, τοιουτοτρόπως, πάλι σε ένα «ξέφωτο» και βρήκαμε το σχετικό «κέντρο βάρους» ανάπτυξης και προόδου, τελικώς, όλα τα υπόλοιπα χρόνια, ήταν χρόνια λογαριασμών των καταστροφών -συνέπεια της Κωλεττικής Μεγάλης Ιδέας- και, ασφαλώς, (για να μην ξεχνιόμαστε κιόλας), των χρεοκοπιών που έχουμε οδηγηθεί πολλάκις...

* Ως μικρή συνεισφορά, για τα 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση.

Ξενώνας Σελήνη
Βίτσα Ζαγορίου
τηλ: 2653 0 71350
Fax: 2653 0 71471
www.epirous.com/selini

Hotel "Ελαία"
Καλπάκι Ιωαννίνων
26530-42118 & 697-0376995
http://elaiakalpaki.gr

Το θαύμα του 1940

του Δημήτρη Κ. Μπάκα

Κάθε άνθρωπος ζει μεν στο παρόν, αλλά οφείλει να μη λησμονεί τις ρίζες του και να μη περιορίζει τα ενδιαφέροντά του στα όρια της ζωής του. Η συνεισφορά του στους ευρύτερους αγαθούς σκοπούς συνιστά αξία. Λαοί που επέζησαν μέσα στη σκληρή ιστορική πραγματικότητα ήσαν εκείνοι που είχαν επίγνωση της κληρονομιάς τους και δεν αγνόησαν την ευθύνη τους για το μέλλον.

Ευτυχώς οι Έλληνες ανήκουν στους ελάχιστους λαούς που παρουσίασαν αξιοθαύμαστη αρμοστικότητα στις διαρκείς βίαιες αλλαγές της όλης ανθρωπότητας.

Είναι μια μεγάλη παγκόσμια αλήθεια ότι το 1940-41 η Μικρή στο δέμας, αλλά Γίγαντας στη ψυχή, Ελλάδα τόλμωσε το απίθανο, γιατί ήταν έτοιμη και πρόθυμη να θυσιασθεί για τη μεγάλη Αλήθεια της ύπαρξης της Πατρίδας μας ανεξάρτητα από το οποιοδήποτε κόστος. Το επίτευγμα έχει χαρακτήρα καθολικό. Ηγεσία, λαός, εργατικά χέρια, οικονομικά μέσα και ιδρώτας αλλά προπαντός το αίμα έγιναν μια ουσία με το πατριωτικό πνεύμα και το ελληνικό φιλότιμο. Και έγινε το θαύμα που έδωσε θάρρος και δύναμη σε όλη την Ανθρωπότητα..

Εκείνοι, οι Αθάνατοι πια Πρόγονοί μας, πίστεψαν τον Ποιητή:

«Ναι! δεν αξίζει ο κόσμος χωρίς την ομορφιά, χωρίς την λεβεντιά και δίχως την αρετή.»

Κ. Παλαμάς

Στα αυτιά ολόκληρης της Οικουμένης αντηκούσε: «Αί Ιταλικά Στρατιωτικά Δυνάμεις προσβάλλουν από την 05.30 ημ σήμερα τα ημέτερα τμήματα προκαλύψεως της ελληνοαλβανικής μεθορίου. Αι ημέτεροι Δυνάμεις αμύνονται του πατρίου εδάφους.»

Το κροτάλισμα των γερμανικών πολυβόλων στις πεδιάδες της Κεντρικής Έπης είχε παγώσει την έντρομη ανθρωπότητα για κάθε σκέψη αντίστασης στις ακατάβλητες Δυνάμεις του Άξονα. Οι αλληπάλληλες επιτυχίες των σιδηρόφρακτων στρατιών του Χίτλερ, η προσάρτηση της Πολωνίας και η κατάρρευση της πολυсуζητημένης γραμμής «Μαζινό», σε συνδυασμό με την κατάληψη της Αλβανίας από τον Ντούτσε, προδιέγραφαν την παγκόσμια επικράτηση του φασισμού. Η εποχή του σκοταδισμού και της δυνάμεως ήταν πραγματικότητα. Η πολεμόχαρη βία έγραφε (τότε) πάνω στο στήθος της Έπης, το πυρίκαυστο «Ναι» της υποταγής.

Και η μικρή μας Ελλάδα τόλμωσε να υψώσει το γυμνό της χέρι και να χαράξει στον ουρανό με τη φλόγα της πίστewς και με το αίμα της θυσίας το αθάνατο «Ο Χ Ι» της λευτεριάς. Ο ελληνικός λαός σύσσωμος, με μια ψυχή και ένα στόμα. Με φωνή στεντόρεια, αναφώνησε το ιστορικό ΟΧΙ, που είπε ο κυβερνήτης εκφράζοντας τον Λαό ολόκληρο στην ιταμή πρόκληση!

Η ιαχή «ΑΕΡΑ» σκόρπισε, σαν φθινοπωρινά φύλλα, 30 άρτια εξοπλισμένες Μεραρχίες με 700.000 άνδρες, 17.000 οχήματα και 50.000 κτήνη. Απ' αυτούς, 14.000 νεκροί θάφτηκαν στα παγωμένα βουνά, 18.000 τραυματίες και άχρηστοι από κρουπαγήματα και 13.000 αιχμάλωτοι. Μια μακάβρια απάντηση στην κομπορημοσύνη του Μπενίτο. Ήταν οι πρώτες νίκες του ελευθέρου κόσμου. Ήταν η αρχή της συντριβής του φασισμού. Ήταν το λυκαυγές της αποθέωσης!

Και τότε ανοίγει μια άλλη μεγαλειώδης εφάμιλλη σελίδα της ατέλειωτης ελληνικής περιπέτειας. Ο μεγάλος συνétaιρος, ο Χίτλερ, αναλαμβάνει να ξεπλύνει την ντροπή της ήττας του συντρόφου του:

«Από την 05.15 πρωινή της 06 Απρ. 1941, ο εν Βουλγαρία Γερμανικός Στρατός προσέβαλεν όλως απρόοπτως τα ημέτερα στρατεύματα επί της Ελληνοβουλγαρικής μεθορίου. Τα στρατεύματά μας αμύνονται του πατρίου εδάφους». Το πολεμικό ανακοινωθέν του Επιτελείου.

Ο Χίτλερ χρησιμοποιεί τις εκλεκτότερες μάχιμες μονάδες που διαθέτει. Στέλνει τη διαβόητη εμπειροπόλεμη προσωπική του φρουρά, το πιο επίλεκτο συγκρότημα του τακτικού του στρατού. Συνολικά κατά της Ελλάδας ενήργησαν 3 τεθ/νες μεραρχίες, 2 ορεινές μεραρχίες πεζικού, 4 μεραρχίες πεζικού, 1 μηχανοκίνητη μεραρχία και 3 στρατηγεία Σ.Σ. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν 1.394 πολεμικά αεροσκάφη.

Από την άλλη μεριά, οι ελληνικές δυνάμεις ήσαν εκείνες, που είχαν απομείνει εξαντλημένες από τον πεντάμηννο ελληνοϊταλικό αγώνα. Συνολικά χρησιμο-

ποιήθηκαν 5 μεραρχίες Πεζικού και 1 μηχανοκίνητη μεραρχία (συν 2 βρετανικές μεραρχίες και μία Τ/Θ ταξιαρχία).

Η «Μάχη των Οχυρών» υπήρξε μια πραγματική εποποιία. Τα Οχυρά ουσιαστικά δεν κατελήφθησαν ποτέ, αλλά παρακάμφθηκαν, λόγω εισβολής των Γερμανών μέσω Σερβίας.

Η «Γραμμή Μεταξά» σχεδιάσθηκε για την άμυνα κατά της Βουλγαρίας και ήταν μια αριστοτεχνική σχεδίαση και αντίστοιχη εκτέλεση σε χρόνο πρωτόγνωρο. Ο καθηγητής του ΕΜΠ κ. Τάσιος γράφει «...Τώρα είναι καιρός να αναμνησθούμε ότι Ελληνικά χέρια, Ελληνικά λεφτά, ελληνική διευθυντική οργάνωση και Ελληνική τεχνογνωσία, κατασκεύασαν, τότε, ένα μέγιστο τεχνικό έργο: Την οχύρωση των Βόρειων Συνόρων της Χώρας, κατασκευασμένη από τον ελληνικό Στρατό και από Έλληνες μηχανικούς. Στη συνοριακή γραμμή της Ελλάδας – Βουλγαρίας, κατασκευάσθηκαν 21 Οχυρά, μεταξύ αυτών τα Ιστίμπεη, Αρπαλούκι, το Ρούπελ, το Περιθώρι κλπ.

Το καθένα τους ήταν ένα περίκλειστο έργο ικανό να αμυνθεί προς κάθε κατεύθυνση. Μια γραμμή αμύνης που υπήρξε η χρυσή αναλογία εκείνων των δύο Μεγάλων Αντιπάλων (Γερμανίας και Γαλλίας). Αλλά και η επάνδρωση ήταν πιο θαυμαστή εάν λάβουμε υπόψη τον πολύμηνο αγώνα στην Ήπειρο.

Κατασκευάσθηκαν μέσα σε χρόνο τριών περίπου ετών. Δαπανήθηκαν περίπου 1,5 δις (σημερινά περίπου

20 τρις, δρχ), με Έλληνες εργάτες (σύνολο ημερομισθίων 3.000.000)... Κι όμως, το δημόσιο αυτό Έργο, πραγματοποιήθηκε φθηνά, σωστά και γρήγορα...» (σχολιάζει ο Καθηγητής).

Εκείνα όμως που δόξασαν τα Οχυρά, δεν ήταν μόνο τα 24.000 μ. μήκος, ούτε τα 180.000 κυβικά μέτρα μπετόν με τους 12.000 τόνους σιδηρού Η «Γραμμή Μεταξά» σχεδιάσθηκε για την άμυνα κατά της Βουλγαρίας και ήταν μια αριστοτεχνική σχεδίαση και αντίστοιχη εκτέλεση σε χρόνο πρωτόγνωρο. Ο καθηγητής του ΕΜΠ κ. Τάσιος γράφει «...Τώρα είναι καιρός να αναμνησθούμε ότι Ελληνικά χέρια, Ελληνικά λεφτά, ελληνική διευθυντική οργάνωση και Ελληνική τεχνογνωσία, κατασκεύασαν, τότε, ένα μέγιστο τεχνικό έργο: Την οχύρωση των Βόρειων Συνόρων της Χώρας, κατασκευασμένη από τον ελληνικό Στρατό και από Έλληνες μηχανικούς. Στη συνοριακή γραμμή της Ελλάδας – Βουλγαρίας, κατασκευάσθηκαν 21 Οχυρά, μεταξύ αυτών τα Ιστίμπεη, Αρπαλούκι, το Ρούπελ, το Περιθώρι κλπ.

Το καθένα τους ήταν ένα περίκλειστο έργο ικανό να αμυνθεί προς κάθε κατεύθυνση. Μια γραμμή αμύνης που υπήρξε η χρυσή αναλογία εκείνων των δύο Μεγάλων Αντιπάλων (Γερμανίας και Γαλλίας). Αλλά και η επάνδρωση ήταν πιο θαυμαστή εάν λάβουμε υπόψη τον πολύμηνο αγώνα στην Ήπειρο.

Κατασκευάσθηκαν μέσα σε χρόνο τριών περίπου ετών. Δαπανήθηκαν περίπου 1,5 δις (σημερινά περίπου 20 τρις, δρχ), με Έλληνες εργάτες (σύνολο ημερομισθίων 3.000.000)... Κι όμως, το δημόσιο αυτό Έργο, πραγματοποιήθηκε φθηνά, σωστά και γρήγορα...» (σχολιάζει ο Καθηγητής).

Εκείνα όμως που δόξασαν τα Οχυρά, δεν ήταν μόνο τα 24.000 μ. μήκος, ούτε τα 180.000 κυβικά μέτρα μπετόν με τους 12.000 τόνους σιδηρού οπλισμού. Ούτε η τέλεια για την εποχή τους σχεδίαση και κατασκευή τους, αλλά η Ελληνική Ψυχή που τα υπερασπίσθηκε. Ήσαν οι εξαντλημένοι σωματικά, όχι όμως ψυχικά φαντάροι μας. Εκείνοι που έκαναν το υπέρτατο ηθικό τους καθή-

κον, να θυσιάσουν το δικό τους είναι για την Αθάνατη Πατρίδα τους. Για τη Λευτεριά μας.

Τις μέρες εκείνες, εκεί επάνω στην πρώτη γραμμή του πυρός, εξελίχθηκαν ομηρικές σκηνές ασύλληπτου μεγαλείου. Σκηνές που δεν περιγράφονται με λόγια. Η αυτοθυσία στο μεγαλείο της. Μόνο αν αναλογισθούμε τους φαντάρους μας μέσα στις στοές των οχυρών να τους καταπνίγουν οι καπνοί από τα κλαδιά, που έκαιγαν επάνω στις θυρίδες οι επιτιθέμενοι Γερμανοί! Το επίτευγμα των Οχυρών είναι καταπληκτικό! Τι και αν στις 27 Απριλίου, οι σιδηρόφρακτοι Ναζί με τα φλογοβόλα, έμπαιναν στην Αθήνα να μας «διδάξουν τον πολιτισμό»!!! Τι και αν στην Ακρόπολη η Γαλανόλευκη κυμάτιζε ανάμεσα στην Ιταλική τρίχρωμη και τη Γερμανική Σβάστικα, όπως ο Χριστός ανάμεσα στους δυο ληστές! Οι ερπύστριες, οι οποίες ισοπέδωσαν ολόκληρη την Ήπη, δεν μπόρεσαν να υπερβούν τα Οχυρά και να κάμψουν την αδούλωτη ψυχή των γενναίων υπερασπιστών τους.

Όταν τα παράκαμψαν καθημαγμένη και η μικρή Ελλάδα συνθηκολόγησε οι επιδρομείς παρουσίασαν όπλα από θαυμασμό προς του ημίθεους μαχητές, αντάξιους απογόνους του Λεωνίδα. «Τιμή σ' εκείνους, όπου στην ζωή των όρισαν να φυλάγουν Θερμοπύλες» Καβάφης.

Με την ηρωική της αντίσταση Ελλάδα, πρώτη κατέρριψε τον μύθο για το αήττητο του Άξονα. Κατάφερε θανάσιμο πλήγμα στον έναν συνétaιρο. Τον κατέστησε ανάπηρο και ουδέποτε η Φασιστική Ιταλία συνήλθε από την ήττα της.

Η Μάχη της Ελλάδας 1940-41 διήρκησε συνολικά 216 ημέρες, ήτοι επτά μήνες. Το γεγονός αυτό προκάλεσε παγκόσμια κατάπληξη και θαυμασμό. Θεωρήθηκε το «Ελληνικό. Θαύμα! Σε αντιδιαστολή η Γαλλία καταλήφθηκε σε 45 μέρες, το Βέλγιο σε 18, η Ολλανδία 5, ενώ η Δανία υπέκυψε σε 12 ώρες. Η Αυστρία, η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία και η Αλβανία παραδόθηκαν αμαχητί.

Η ελληνική εποποιία του 1940-41, όπως έχει ομολογηθεί από συμμάχους και αντιπάλους μετέτρεψε εναντίον του Άξονα τον ρου των πολεμικών γεγονότων. Η Μάχη της Ελλάδας υπήρξε το ζώπυρο για να δημιουργηθούν στη Γαλλία ,οι πρώτοι πυρήνες αντιδράσεως κατά της πττοπάθειας. Γι' αυτό αναγνωρίσθηκε με ενθουσιασμό από όλες τις προσωπικότητες και τα μέσα της εποχής εκείνης.

Το όραμα της Πατρίδας δίνει πλατύτερη, βαθύτερη και πιο στερεή διάσταση στα άτομα. Μόνον όταν ριζώσει στη συνείδησή μας η Πατρίδα, τότε και μόνον τότε, μπορούμε να νοιώσουμε, ότι είμαστε απόγονοι των ενδόξων προγόνων μας και συνάμα επωμιζόμαστε και το δυσβάστακτο βάρος ευθύνης έναντι των επιγόνων μας. Έτσι, όμως, ουσιαστικά μετέχουμε στην οντότητα Έθνος-Πατρίδα.

Ας σταθούμε πάντα ευλαβικά μπροστά στα μεγάλα γεγονότα, που άλλαξαν την πορεία της ιστορίας. Ας κρατήσουμε βαθιά στην ψυχή μας τα μεγάλα ορόσημα, που κατευθύνουν τα πεπρωμένα των λαών. Η ιστορική μνήμη είναι καθήκον. Είναι διδαχή. Είναι μελλοντική ενόραση και προσδοκία. Εκείνοι, η γενιά του 40, έκαναν στο ακέραιο το ύψιστο καθήκον τους και μας έκαναν υπερήφανους, που έχουμε τέτοιους προγόνους. Θυσίασαν ό,τι πολυτιμότερο είχαν. Την ίδια τους τη ζωή.

Η καταγραφή των επιτευγμάτων των προγόνων, η καλλιέργεια αγάπης και σεβασμού προς Εκείνους σε συνδυασμό με τη φροντίδα για τους επιγενόμενους δίνει τη δύναμη συνοχής στους λαούς και διασφαλίζει τη συνέχεια.

Σήμερα, η Πατρίδα μας δε μας ζητάει να θυσιάσουμε τη ζωή μας. Υπεύθυνα μέλη της μας θέλει. Για το δικό μας καλό να αναλογιζόμαστε, ότι ανήκουμε, σε ένα Έθνος-Πατρίδα. Να ομνοοούμε παρά τις προσωπικές μας διαφορές. Να έχουμε αυτοπειθαρχία. Τους Νόμους να μη τους χλευάζουμε. Να τηρούμε ηθική και ανθρωπίνη στάση προς τους συμπολίτες μας. Αυτά τα απλά συνιστούν το όλο καθήκον μας! Η έμπρακτη αγάπη για την Πατρίδα μας!!!

Καθήκον του καθενός μας αλλά και απόδειξη αγάπης προς τους προγόνους μας και τους επιγόνους μας συνιστά η ελάχιστη δυνατή συμμετοχή μας στο διαρκές γίνεσθαι της Πατρίδας μας. Γιατί: «Πατρός τε και μητρός και των άλλων προγόνων απάντων τιμιώτερον και σεμνότερον και αγιώτερον εστί η Πατρίς....» .

τα βακούφια

του Γιώργου Κ. Τσουμάνη

Τα βακούφια είναι τα κτήματα και οι δασικές εκτάσεις (γαίες) που εκμεταλλεύονται από ευαγή ιδρύματα τα οποία μπορεί να είναι θρησκευτικά ή κοινωφελή. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν κυρίως γαίες μουσουλμανικών θρησκευτικών ιδρυμάτων, γαίες ορθόδοξων μοναστηριών και γαίες εβραϊκών θρησκευτικών ιδρυμάτων και κληρονομίες.

Αφορμή για την γραφή αυτού του κειμένου, παίρνω αναλογιζόμενος πολλές φορές εκφράσεις από την καθημερινή μας ζωή, όταν ζούσαμε ακόμα στην ύπαιθρο, κοντά στα πρόβατα, που έχουν ξεχαστεί. Αν ακόμα δεν καταλαβαίναμε τι σήμαιναν, τους δίναμε νόημα από τα συμφραζόμενα. Αποτελούσαν μέρος του λεξιλογίου της καθημερινότητας των γονιών μας και είχαν τη δική τους σημασιολογία που γινόταν κατανοητές από το οικείο περιβάλλον των ενηλίκων.

Τέτοιες εκφράσεις καθημερινές που λέγονταν από τους ανθρώπους του περιβάλλοντός μας, με μια νοηματοδότηση που δύσκολα όντας μικρός σε ηλικία, μπορούσα να διακρίνω την σημασία τους ήταν και η λέξη βακούφια. Πόσο μάλιστα δύσκολο ήταν από μόνη της η λέξη να γίνει αντιληπτή, στις περιπτώσεις που το πλαίσιο επικοινωνίας δεν ήταν σε κάποιον γνώριμο και οικείο.

Άκουγα συχνά από τους γονείς μου τη λέξη βακούφια και προσπαθούσα να εξηγήσω το νόημα που προσέδιδαν κάθε φορά σε αυτή τη λέξη, στις διάφορες εκφάνσεις του λόγου τους. Σε κάθε περίπτωση όμως καταλάβαινα ότι το σημαινόμνο της λέξης περιείχε κάτι το ιερό και το Θείο. Όταν μεγάλωσα αρκετά, μπορώ να πω ότι σιγά-σιγά κατάλαβα και ξεκαθάρισα στο μυαλό μου τη σημασία που έδιναν σε κάθε περίπτωση και ότι αυτό είχε να κάνει με την περιουσία που ήταν αφιερωμένη στα μοναστήρια και τις εκκλησίες. Ως τέτοιες εκφράσεις μπορώ να θυμηθώ, «μακριά από τα βακούφια», «τρως από τα βακούφια», «φύλαξε τα βακούφια» «μπήκε στο βακούφικο» «ο Άγιος φυλάει τα βακούφια».

Οι Σαρακατσαναίοι, όπως και όλοι σχεδόν οι άνθρωποι της υπαίθρου, είχαν μεγάλο σεβασμό σε ό,τι ανήκε στα μοναστήρια και τις εκκλησίες και παράλληλα μπορούσε να έχει και άμεση σχέση και με αυτούς. Τέτοιες περιπτώσεις κατά κανόνα ήταν οι αγροτικές και δασικές περιουσίες των μοναστηριών.

Θυμάμαι με πόσο μεγάλη προσοχή απόφευγαν οι γονείς μου και οι άλλοι συγγενείς μου να μην πατήσουν τα πρόβατα, τα γίδια, τα άλογα στις περιουσίες των μοναστηριών. Κάθε καταπάτηση και μάλιστα σκόπιμη στους χώρους αυτούς ήταν αμαρτία και μπορούσε να φέρει κακό στην οικογένεια. Αυτό ήταν το επακόλουθο της ασέβειας προς τα θεία.

Ακόμα και στις περιπτώσεις που υπήρχε ανάγκη για τα ζωντανά να φάνε, γιατί η χρονιά δεν ήταν καλή, τα βακούφια, τα λιβάδια των μοναστηριών δεν τα πλησίαζαν. Ο φόβος αυτός προς τα θεία, ήταν μπορώ να πω πολύ έντονος και ενείχε ανά πάσα στιγμή το φόβο της τιμωρίας.

Ως παράδειγμα μπορώ να θυμηθώ την περιουσία του μοναστηριού του Αγίου Δημητρίου που ήταν κοντά στα κονάκια μας στο Ξηρόμερο που ξεχειμάζαμε. Τόσο εμείς όσο και οι ντόπιοι κτηνοτρόφοι πίστευαν το ίδιο για το σεβασμό της περιουσίας των μοναστηριών. Έγνοια μας καθημερινή, να μην πατήσουν τα ζώα μας στην περιουσία του μοναστηριού, έστω και αν το μοναστήρι δεν είχε δικά του ζωντανά και τα λιβάδια ήταν ελεύθερα. Και όταν ο μπάρμπα μου έβριζε για να μην πάνε τα πρόβατα στο μοναστήρι και ο καλόγερος του

έκανε παρατηρήσεις για τις βρισιές, αυτός θεωρούσε ότι έκανε το καθήκον του απέναντι σε αυτό που νόμιζε ότι ήταν το σωστό. Η βρισιά επιτρέπονταν, γιατί ήταν αποτέλεσμα της αγανάκτησης και δεν τιμωρούνταν για αυτό.

Είναι γεγονός ότι παλαιότερα όλα τα μοναστήρια στη χώρα μας και όχι μόνο, είχαν και δικά τους ζωντανά. Ως εκ τούτου οι βοσκήσιμες εκτάσεις και οι καλλιεργήσιμες ήταν απαραίτητες για τα ίδια τα μοναστήρια.

Στις περιπτώσεις όμως που υπήρχαν διαθέσιμες εκτάσεις μισθώνονταν σε ιδιώτες. Τότε τα πράγματα άλλαζαν. Οι μισθωτές πλήρωναν τα μισθώματα στα μοναστήρια και είχαν το δικαίωμα χρήσης χωρίς το φόβο της θείας τιμωρίας. Μάλιστα δε πλήρωναν τα ενοίκια που ζητούσαν οι επικεφαλής των μοναστηριών χωρίς αντιρρήσεις και περαιτέρω διαπραγματεύσεις για μικρότερα ενδεχομένως μισθώματα. Ο φόβος στα θεία δεν τους άφηνε τέτοια περιθώρια. Όλοι μας οι παλιότεροι τουλάχιστον, έχουμε παραδείγματα οικογενειών Σαρακατσαναίων που μίσθωναν κτήματα μοναστηριών και περνούσαν το χειμώνα ή το καλοκαίρι.

Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα θα αναφέρω την περιουσία του Μοναστηριού του προφήτη Ηλία στα Ηλιοβούνια της Πρέβεζας. Στα μεγάλα του βοσκοτόπια ξεχειμάζαν παρά πολλές οικογένειες Σαρακατσαναίων για πολλά χρόνια. Μάλιστα δε και το ομώνυμο χωριό κτίστηκε αργότερα από τους Σαρακατσαναίους σε περιουσία του Μοναστηριού. Επίσης και στα ορεινά, όπως για παράδειγμα, στο Μοναστήρι της Ευαγγελίστριας στους Ασπράγγελους στο Ζαγόρι που είχε περιουσία βοσκήσιμη, πολλοί Σαρακατσαναίοι ξεκαλοκαίριζαν εκεί μισθώνοντας τα κτήματά του.

Απαγορευτική ήταν η λαθραία βόσκηση στα κτήματα των μοναστηριών, έστω και αν η βλάστηση οργιάζε και τα χόρτα και τα κλαδιά θα πήγαιναν χαμένα. Το ίδιο απαγορευτικό ίσχυε και για την κοπή των δέντρων των μοναστηριακών εκτάσεων. Ποιος αλήθεια Σαρακατσάνος σκέφτηκε ποτέ του να κόψει ξύλα από περιοχή που ανήκε σε μοναστήρι ή εκκλησία;

Σε συζητήσεις μου με κτηνοτρόφο στο Ξηρόμερο και δικαιολογώντας την άποψη του γιατί «απαντάει» και «φυλάει» με τόσο μεγάλη προσοχή το λόγο του μοναστηριού να μην βοσκήσουν τα γίδια του τη στιγμή που δεν υπάρχουν ζώα του μοναστηριού για να βοσκήσουν μου είπε χαρακτηριστικά: «Ο Άγιος είναι μούτος» Δηλαδή δεν μιλάει αλλά σε τιμωρεί για την πράξη σου. Έτσι λοιπόν οποιαδήποτε πράξη του, απέναντι στα θεία θα ήταν για αυτόν, την οικογένειά του και το κοπάδι του τιμωρητική. Ο Άγιος δεν σου απευθύνει το λόγο, δεν σου μιλάει, αλλά σε τιμωρεί για την ασέβειά σου.

Με μεγάλη μου έκπληξη είχα ακούσει σε αφηγήσεις κτηνοτρόφων στο Τσεπέλοβο Ζαγορίου για τον τρόπο που τιμωρήθηκαν κάποιοι που πάτησαν τα ζώα τους στο βακούφικο. Αναφέρονταν σε κτηνοτρόφους που βόσκησαν τα ζώα τους στις ιδιοκτησίες του μοναστηριού στο Άγιο Ιωάννη στο Ρογκοβό. Για την πράξη τους αυτή ο Άγιος τους «έδειρε» στον ύπνο τους. Κάτι που πίστευαν πραγματικά ότι είχε συμβεί.

Όταν κουρεύαμε τα πρόβατα, ο πατέρας μου, όταν κάποια προβατίνα ήταν αδύνατη έλεγε την χαρακτηριστική φράση: «Από τα βακούφια έτρωγες». Άρα όταν κάποιοι ήταν παραβάτης, η τροφή από τα βακούφικα λιβάδια, δεν έπιανε, δεν είχε θεραπευτική αξία και δεν είχε κανένα αποτέλεσμα. Τα ζώα αδυνάτιζαν, τιμωρούνταν και αυτά εξαιτίας της παρανομίας των αφεντικών τους.

Είναι αλήθεια ότι οι Σαρακατσαναίοι, άνθρωποι της υπαίθρου έζησαν σε ένα περιβάλλον που ανέθρεψε γενιές από κλέφτες από τα χρόνια ακόμα της ελληνικής επανάστασης. Κατά καιρούς κατηγορήθηκαν για συμμετοχή τους σε κλεψιές λόγω της πολύχρονης άσκησής τους σε παρόμοιες καταστάσεις. Ενίοτε η κλεψιά για αυτούς ήταν παλληκαριά. Απείχαν όμως συνειδητά και κρατούσαν αποστάσεις από ό,τι είχε να κάνει με

την εκκλησιαστική περιουσία. Ποτέ δεν κατηγορήθηκε Σαρακατσάνος για κλοπή σε εκκλησία και μοναστήρι, κάτι που αποτελεί τον κανόνα και όχι την εξαίρεση. Και αν ακόμα συνέβαινε κάποιος να ενοχοποιηθεί για κάτι τέτοιο η τιμωρία ήταν βέβαιη στην οικογένεια. Εδώ, για τους Σαρακατσαναίους ίσχυε με απόλυτη βεβαιότητα η έκφραση «Οι αμαρτίες των γονιών παιδεύουν τα τέκνα».

Αυτή η θεία προσήλωση, αυτός ο σεβασμός δείχνει και τη βαθιά πίστη των Σαρακατσαναίων και πολλών ανθρώπων της υπαίθρου στην Ορθοδοξία. Άνθρωποι απλοί, βαθιά όμως θρησκευόμενοι, που με το δικό τους ξεχωριστό τρόπο προσέδιδαν νόημα στην πίστη τους.

Τούτη η αφήγηση ενός περιστατικού που ακολουθεί ως συνέχεια, μπορεί να μην έχει άμεση σχέση με τα παραπάνω. Το καταγράφω όμως για να καταδείξω τη διαφορά που είχε για τους Σαρακατσαναίους ο σεβασμός στο θείο και το κοσμικό.

Ήταν Ιούλιος, πριν από πολλά χρόνια, και συγκεκριμένα η 25η του μηνός παραμονή της εορτή της Αγίας Παρασκευής. Ημέρα νηστείας η Αγία Παρασκευή και οι Σαρακατσαναίοι τσοπαναράιοι στα βοσκοτόπια της Αστράκας του χωριού μου του Κουκουλίου, προβληματίζονται για το τι θα φάνε την άλλη μέρα. Γάλα και τυρί δεν μπορούν. Άλλο διαθέσιμο μη νηστίσιμο φαγητό δεν υπάρχει στη στάνη. Η πρόσβαση σε οικισμό κοντινό για προμήθεια τροφίμων μάλλον αδύνατη λόγω μεγάλης απόστασης και του προχωρημένου της ημέρας. Είχε ήδη σουρουπώσει. Κάποιοι λοιπόν σκέφτηκε ότι η ευκολότερη λύση ήταν το κλέψιμο από λίγες πατάτες σε κάποιον κήπο που αυτός ήξερε στο χωριό Πάπιγκο, που ήταν το πιο κοντινό. Χρειάζονταν όμως μια πεζοπορία κάτι παραπάνω από δύο ώρες για να φτάσεις ως εκεί. Όπως και έγινε. Με το νύκτωμα, ξεκίνησαν δυο, τρεις νέοι άνδρες, πήγαν στο συγκεκριμένο κήπο, γέμισαν τους τροβάδες τους με πατάτες και επέστρεψαν στη στάνη τους. Έτσι το νηστίσιμο φαγητό βρέθηκε και η νηστεία της Αγίας Παρασκευής έγινε κανονικά. Το «ου κλέψεις» δεν ισχύει στην περίπτωση αυτή. Άλλο πράγμα είναι να κλέβεις τον Άγιο και άλλο να κλέβεις από ένα κήπο. Ενδεχομένως για τους νεαρούς Σαρακατσαναίους τσοπαναραίους αυτό να ήταν και ένα δείγμα παλληκαριάς. Ποιος ξέρει; Άλλοι καιροί με άλλους ανθρώπους.

Κι εσάς θα σας καεί η πίτα...

Πήγε, κάποτε, ένας Σαρακατσάνος επίσκεψη σε ένα άλλο κονάκι, χωρίς να τον περιμένουν. Εκεί που πihγε, ύστερα από λίγη ώρα του μύρισε η πίτα που έψεναν στη γάστρα. Τυριά, βούτυρα κι όλα τα καλά του Θεού είχε η πίτα, πώς να μην του «τσακίσει» η μυρουδιά τη μύτη. Όλο και κάτι έβρισκε να πιάσει κουβέντα, έτσι για να περάσει η ώρα, ελπίζοντας να βγει η πίτα να φάει κι αυτός λίγο, έστω ένα φιλάκι (κομμάτι πίτας). Από την άλλη μεριά, οι νοικοκυραίοι δεν έβρισκαν τρόπο να τον ξεφορτωθούν για να βγάλουν την πίτα να φάνε ζεστή ζεστή αυτοί και η φαμπιλιά τους. Πολυμελείς οι οικογένειες βλέπετε, κι ο απρόσκλητος επισκέπτης δεν ήταν ό,τι καλύτερο για την περίπτωση.

Είδε κι απόβειδε ο κακομοίρης ότι δεν πρόκειται να φάει από την πίτα, πήρε τον αιτοπαθάρ του, τους χαιρέτησε και φεύγοντας είπε: - Άντε τώρα θα φύγω κι εγώ, γιατί κι εμένα θα με μαλώσει η μάνα μου απ' άρρησκα, κι εσάς θα σας καεί η πίτα....

